

Bevezető gyakorlat - Macskák és kisasszonyok

Olvasd el a verset, majd válaszolj a kérdésekre.

Egyszer mentem Kisasszondra,
jött szember egy úr
meg hét asszonyka.
Mindegyiknél hét kicsi kaska,
minden kasban hét kicsi macska,
mindegyiknek hét kicsi kölyke
(farkuk kunkori, lábuk görbe).

Kaska
macska
görbe
kölyke

és az úr meg hét asszonyka;
- Hányan mentek Kisasszondra?

Kérdések és feladatok

a) Hány kölyke van a versben egy macskának?

b) Volt-e az úrnál macska? Húzd alá a helyes választ.

IGEN - NEM

c) Mi lehet a versben szereplő „**kaska**”? Húzd alá a helyes szót.

táska

kosár

utazóbőrönd

d) Összesen hányan mentek Kisasszondra?

1. gyakorlat - Ki van ébren?

Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, és válaszolj a feltett kérdésekre.

Egyszer Aliz találkozott a Királlyal az erdőben. Nagyon megörült neki, mert egy érdekes kérdés foglalkoztatta napok óta, amire nem talált megnyugtató választ, ezért alig várta már, hogy megbeszélhesse valakivel.

- Hogyan tudhatom biztosan, hogy ébren vagyok? - kérdezte a Királytól.

- Érdekes és nehezen megválaszolható kérdés ez! - felelte a Király. - Egyszer volt erről egy hosszú vitánk Dingidungival. Ismered őt?

- Igen, ismerem! - felelte Aliz.

- Nos, akkor azt is tudod, hogy Dingidungi az egyik legjobb vitapartner a világon. Ha akar, bárkit meg tud győzni szinte bármiről! Majdnem elhittem neki, hogy nincsen semmilyen bizonyítékom arra, hogy ébren vagyok, de túljártam az eszén. Úgy három órába került, de a végén meggyőztem arról, hogy ébren kell, hogy legyek, úgyhogy végül beismerte, hogy én nyertem a vitában. És akkor...

A Király nem fejezte be a mondatot, csak állt elgondolkodva.

- És akkor mi történt? - kérdezte Aliz.

- Hát... felébredtem... - mondta szégyenlősen a Király.

Kérdések és feladatok

a) Hányan beszélgetnek az erdőben, és kik azok?

.....

b) Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Húzd alá a választ.

A Király elhitte, hogy nincs semmilyen bizonyítéka arra, hogy ébren van.

IGAZ - HAMIS

Dingidunginak igaza volt a Királlyal szemben.

IGAZ - HAMIS

Aliz biztosan tudta, hogy ébren van.

IGAZ - HAMIS

Dingidungit nehéz legyőzni egy vitában.

IGAZ - HAMIS

c) Mit jelenthetnek a történetben az alábbi kifejezések?

„túljárni valakinek az eszén”

„megnyugtató válasz”

d) Fogalmazd meg, miért szégyellte el magát a Király.

.....

.....

.....

2. gyakorlat - Csőrike, a talált veréb

A Németh család egy igazán különleges baráttal büszkélkedhet. Nem mindennapi kapcsolat alakult ki köztük és egy veréb között, akit a család legfiatalabb tagja mentett meg. 2019-ben a család interjút adott a Természet Világa című magazinnak. Itt elmondták, hogy előző évben, a most 11 éves Máté talált a madárra az út szélén. A család hazavitte a segítségre szoruló kismadarat. A Csőrikének elnevezett veréb ekkor még csak háromhetes fióka volt. A szülők a következő héten egy ismerős állatorvos segítségét kérték, akivel összeállítottak egy egyéni étrendet, aminek köszönhetően a madár szépen cseperedni kezdett. Máté és két testvére, Laci és Ági felváltva etette Csőrikét. Hogy meg ne fázzon, meleg rongyokba csomagolták éjszakára. Mivel Ági már az érettségire készült, az éjszakai etetést a két fiú vállalta. Fecskendővel minden második órában friss vizet adtak neki, hogy ki ne száradjon. Miután a fióka megnőtt, rendszeresen visszatérő vendége, sőt elválaszthatatlan barátja lett az őt megmentő családnak. „Készítettünk neki egy fészket a fára, így akkor jöhet és mehet, amikor csak kedve van. Néha elcsatangol egy kis időre, ilyenkor persze aggódunk érte, de eddig soha nem esett baja, és mindig visszajött” - mondta az apa.

Kérdések és feladatok

a) Melyik évben mentették meg a fiókat?

b) Mi a keresztnéve a családban a legfiatalabb gyereknek?

.....

c) Minek köszönhető, hogy a kismadár felcseperedett? Sorolj fel három indokot!

.....

d) Írj egy rokon értelmű szót a „**cseperedik**” igére!

e) Hányszor itatták meg a kis verebet egy nap?

f) Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Húzd alá a választ.

Csőrike háromhetesen került az állatorvoshoz.

IGAZ - HAMIS

A fiúk fecskendővel itatták Csőrikét.

GAZ - HAMIS

Lacinak van egy öccse.

IGAZ - HAMIS

3. gyakorlat - A csupasz turkáló

Válaszolj a kérdésekre a szöveg alapján!

A csupasz turkáló kizárólag Afrika száraz éghajlatú "szarvában", azaz Délkelet-Etiópiában, Kenya keleti részén és csaknem egész Szomáliában él. Mivel a föld alatt lakik, biztonságban van a külső behatásokkal szemben. Legfőbb természetes ellenségei a kígyók. Az állat fej-törzs-hossza 8-9 centiméter, testtömege 30-80 gramm. Egy-két szőrszálát leszámítva az állat bőre teljesen csupasz. A fül egy közönséges nyílás a bőrfelületen, nincs fülkagylója. Apró szemének nem sok hasznát veszi, gyakorlatilag vak. Két pár hosszú, előreálló metszőfogát használja a gumók megrágására, alagutak ásására és a kígyókkal szembeni védekezés során. Kicsi, de éles karmai segítségével a csupasz turkáló biztonságosan közlekedik föld alatti folyosóin.

A csupasz turkáló kiterjedt alagútszisztemben tartózkodik, és sohasem jön fel a felszínre. Az állat kolóniában él, és egy királynő köré csoportosul a család összes tagja. Természetes környezetben harminc évig is élhetnek, ami a rágcsálók között nagyon hosszú időnek számít. 2009-ben a Rochelle Buffenstein által vezetett kutatás arra a következtetésre jutott, hogy ezen állatok szervezete jóval gyorsabban regenerálódik, valamint képes valamilyen módon lelassítani a sejtöregedés folyamatát. A további kutatások annak a reményében indulnak, hogy különböző betegségek gyógyíthatóvá válnak, ha jobban megismerik a csupasz turkáló működését.

Kérdések és feladatok

a) Miért él sokáig a csupasz turkáló? Karikázd be a helyes válasz betűjelét!

- A) Mert a föld alatt lakik biztonságban.
- B) Mert csupán a kígyó a természetes ellensége
- C) Mert a többi állathoz képest gyorsabban újul meg a szervezete a sejtöregedés lelassítása miatt.
- D) Mert hosszú, előreálló metszőfogával védekezik ellenségeivel szemben.
- E) Mert egy kolóniában él egy királynő köré csoportosulva.

b) Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Húzd alá a választ.

A csupasz turkáló két pár előreálló metszőfogát használja az ásáshoz.

IGAZ - HAMIS

Azért vizsgálják a tudósok a csupasz turkálót, mert remélik, hogy ezáltal több betegség is gyógyítható lesz.

IGAZ - HAMIS

A csupasz turkáló nagyon ritkán, csak élelemszerzés miatt jön fel a felszínre.

IGAZ - HAMIS

c) Mit jelenthet a szövegben a **kolónia** szó? Karikázd be a legvalószínűbb válasz betűjelét!

- A) település
- B) csoport
- C) rágcsáló
- D) emlős

4. gyakorlat - Mátyás király lakodalma

Olvasd el az alábbi szöveget, majd válaszolj a kérdésekre!

Amikor Mátyás király megtudta, hogy szép menyasszonya, Beatrix hercegnő Székesfehérvárhoz közeledik, lóra pattant és a főurak fényes kíséretével elébe vágatott.

Téli idő járt, magas volt a hó, a nápolyiak erősen fáztak, maga Beatrix hercegnő is bámulva nézte a fehér világot, mert Itáliában ritka a nagy hóesés.

Az út végig vörös posztóval volt borítva, és az út két oldalán mindenütt ujjongó, kiáltozó nép állott. Harsogtak a trombiták, szóltak a kürtök, énekeltek az emberek, olyan látvány és hangverseny volt ott, hogy aki látta és hallotta, soha el nem felejtheti.

Büszkén, boldogan és fényesen ragyogott a hercegnő, aki az első után sikló szánban ült. Szép homloka, ívelt szemöldöke, telt halántéka, piros orcái, derűs szeme, szabályos orra és gyönyörű ajka úgy megnövelte ritka szépségét, hogy a nézőket magára Venusra, a szerelem istennőjére emlékeztette.

Ezután megrendezték a koronázási szertartást, majd az év utolsó hónapjának közepén a király Budára vitte feleségét. Beatrix szépsége lenyűgözte a királyt, a művelt asszonnyal jól lehetett beszélgetni, ám leginkább a szellemessége hódította meg annyira, hogy mindig csak a felesége mellett akart maradni. Budán fényes, gazdag lakodalmat rendeztek. A lakodalom több napon át folyt. Az egyik napon lovagi tornát rendeztek, a másikon érdekes látnivalókat mutattak be.

Amikor a király felvonult, marokszámra szórta a pénzt a nép közé.

De Mátyás király is szép ajándékot kapott: minden város ajándékkal lepte meg, ajándékot hoztak a főurak és a külföldi fejedelmek is. Annyi aranyat, kincset és drágakövet hoztak Budára, hogy a király kincstára színültig megtelt vele.

Ekkor mindenkinek örömet szereztek: a börtönökben őrzött rabokat kibocsátották, az adósságok megfizetésére haladékot adtak, és országosan kihirdették, hogy a hitelezők ne merjék követelni a pénzüket. Ezért aztán az egész ország nagy örömmel örvendezett Mátyás lakodalmán.

Kérdések és feladatok

a) A szöveg alapján állapítsd meg, hogy melyik állítás igaz, illetve melyik hamis! Karikázd be a megfelelő szót az állítások előtt!

1. Beatrix hercegnő Itáliából érkezett.	IGAZ - HAMIS
2. Mátyás király decemberben vitte feleségét Budára.	IGAZ - HAMIS
3. Mátyás király kizárólag a magyar főuraktól kapott ajándékot.	IGAZ - HAMIS
4. Beatrix hercegnő az első szánban utazott.	IGAZ - HAMIS

b) A szöveg alapján állapítsd meg, hogy miért szeretett volna Mátyás király mindig a felesége mellett lenni! Karikázd be a helyes állítás betűjelét!

- A) Mert Beatrix gyönyörű volt.
- B) Jól lehetett vele beszélgetni.
- C) Mert a felesége nagyon szellemes volt.
- D) Mert Beatrix művelt asszony volt.
- E) Mert a nagy hidegben óvta a megfázástól.

d) Karikázd be azt a tulajdonságot, ami legjobban illik a szöveg alapján Mátyás királyra!

- A) igazságos
- B) nagylelkű
- C) harcias
- D) bölcs
- E) bátor

e) Mit jelent a posztó az alábbi mondat alapján?

„Az út végig vörös posztóval volt borítva”

- A) festék
- B) drágakő
- C) szövet
- D) utcakő
- E) papír

5. gyakorlat - Mese a felemás zoknikról

Olvasd el figyelmesen a mesét, majd oldd meg a feladatokat.

Volt egyszer, hol nem volt, volt egy kislány, akinek eszébe jutott, hogy nemsokára születésnapja lesz.

- Mit is kérjek a születésnapomra? - tanakodott magában - mondjuk fagyigépet vagy kiskutyát pórázzal? Nem tudom...

Addig-addig gondolkodott, hogy eljött a nagy nap, kapott is egy csomagot, és amikor kibontotta, egy pár zokni volt benne. Egy szürke meg egy fekete, egyiken görbe hátú macska, a másikon sárga macskaszem; bizony nem voltak egyformák egy kicsit se.

- Hát, ezt jól elnézték... - gondolta a kislány, s azzal bedobta a zoknikat a fiókba.

Ott kuksolt a két zokni szomorúan. Mert a fiókban nagy élet van ám éjjelenként, a zoknik párban buliznak egymással, a térdzoknik még tekeregni is tudnak; és mind rettentően büszkék arra, hogy van párjuk.

A felemás zoknik hamar rájöttek erre:

- Hát ti? - nézte őket Öcsi sötétpiros mintájú kék bokazoknija. - Csak nem árvultatok el máris?

- Elárvulni... Az meg mi? - kérdezte a sárga mintás fekete félzokni.

- Elárvulni azok a zoknik szoktak, akiknek a párját... borzasztó... lenyeli a mosógép, vagy elviszi a huzat a szárítóról... nincs annál szomorúbb. Akinek nincs párja.

- De nekünk van. - nézett össze a két felemás zokni.

- Hol?

- Hát mi vagyunk azok.

- Na ne! - nevetett a bokazokni. Hiszen még a színetek is más.

És a két felemás zokni szomorúan ült a sarokban. Nem játszott velük senki.

Hanem egy szép napon a kislány meglátta őket a fiókban. Épp farsangra készültek, bolondos ruhákban lehetett iskolába menni, hát felhúzta a fekete meg a szürke macskást, és elment a suliba.

- Ez meg micsoda? - nézték a barátai az osztályban. - Felemás zokni van rajtad?

- Persze! Ez a kedvenc zoknim! Ők így egy pár. - mondta a kislány, mert egy kicsit azért zavarban volt.

- Ez aztán a jó ötlet! - mondták a többiek, és mindenki irigykedni kezdett a felemás zoknikra. Hamar rájöttek, hogy mit kell tenniük, ha ők is ilyesmit szeretnének; Lacó elcserélte Krisztikével az egyik zokniját, Egon is odaadta a majmos zokni egyik felét Pankának, kapott érte egy fél citromsárgát, Tomi és Vera, Moci és Tündi szintén cseréltek - így aztán a végére mindenkinek lett felemás zoknija. Óriási bulit csaptak, még az igazgató bácsi is feljött, hogy mi ez a nagy nevetés, de amikor látta, mi történt, titokban elhatározta, hogy ő is

kicseréli az egyik fekete zokniját a tornatanár néni kék-fehér sportzoknijával, hiszen egyszer van farsang egy évben...

Amikor a kislány hazaért, levette a felemás párt, Anyu kimosta, és amikor visszatették őket a fiókba, a macskás és a sárga szemes zokni nem győzte mesélni a sok kalandot, amit az osztályban átéltek. A többi unalmas, egyforma zokni tátott szájjal hallgatta.

Másnap Anyu kihúzta a fiókot, és majdnem leült a nagy csodálkozástól; az összes zokni össze volt keveredve, hiába emlékezett, hogy milyen szépen gurigába tekerve tette el őket; a sárga-kék zokni egy macissal volt egyben, a szép elegáns fekete a lyukas sarkú norvégmintással, zöld zokni a piros csíkossal ...

- Nézd a jó oldalát, - nevetett Apu - így nincs többé elárvult zokni... - mondta Anyunak, és erre mindenki nevetni kezdett.

Kérdések és feladatok

a) Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Húzd alá a helyes választ.

A tornatanár néninek fehér sportzoknija van.

IGAZ - HAMIS

Az elárvult zokniknak elveszett a párjuk.

IGAZ - HAMIS

A zoknicsere után Egon egyik lábán majmos zokni volt.

IGAZ - HAMIS

b) Mit jelent pontosan a **kuksol** szó? Fogalmazd meg egy mondatban, és írd le a vonalra.

.....

c) Állítsd időrendbe a mese történéseit. A mondatok betűjelét írd le a megfelelő sorrendben a vonalra.

A) A felemás zoknik megtudják, hogy mikor árvul el egy zokni.

B) A sárga-kék zokni egy macis zoknival lesz egyben.

C) A kislány bedobja a felemás zoknikat a fiókba.

D) Az igazgató bácsi is zoknit akar cserélni a tornatanár nénivel.

.....

d) Melyik fajta zokni nem szerepel a történetben? Húzd ki a listáról!

sportzokni, pamutzokni, bokazokni, térdzokni, elegáns zokni

6. gyakorlat - Cápák

Olvasd el a szöveget, majd oldd meg a feladatokat!

A bikacápa kifejezetten sekély vízi faj, a melegebb vizeket kedveli. Előszeretettel tartózkodik a csupán néhány méter mély partközeli vizekben. Különösen kedveli a folyótorkolatok zavaros, kevésbé sós vizeit. A bikacápa hossza átlagosan 160-320 centiméter, a hímek testtömege elérheti a 91 kilogrammot míg a nőstények akár a 318 kilogrammot is. A legnagyobb ismert bikacápa testhossza körülbelül 4 m volt, tömegét 400-500 kilogrammra becsülik. A bikacápa testalkata torpedó formájú. Szeme kicsi, a szája széles. Ez a cápa megeszi a halakat és akár a nála kisebb cápákat is. A folyókban megtámadja a csukákat, harcsákat és más ott élő halakat. Az emberre a harmadik legveszedelmesebb cápafaj.

A cetccápa a legnagyobb méretű élő cápafaj. Lassan, nyugodtan mozog, és táplálékul apró állatokat szűr ki a vízből. A cetccápa a legnagyobb jelenleg élő halfaj, továbbá a legnagyobb állat, amely nem cetfélé. Átlagosan mintegy 9,8 méter hosszú és 9 tonna tömegű, de előfordulnak ennél nagyobb példányok is. A tudományos hitelességgel megmért legnagyobb cetccápa 19 méter hosszú. A cetccápa a trópusi óceánok nyílt vizeit részesíti előnyben. Ritkán található meg 22 °C-osnál hűvösebb vízben. A szája a testéhez mérten nagy. Bár hatalmas méretű ez a cápafaj, de nem jelent komolyabb veszélyt az emberre. A cetccápa nagyon nyugodt természetű, néha még azt is hagyja, hogy a búvárok rácsimpaszkodva vitessék magukat.

Kérdések és feladatok

Állapítsd meg az alábbi állításokról, hogy igazak vagy hamisak! Húzd alá az állítás után lévő megfelelő szót!

1. A cetcápa egy hatalmas termetű, emberre igen veszélyes cápafaj. IGAZ HAMIS
2. A bikacápa nőstényei általában nehezebbek a hímeknél. IGAZ HAMIS
3. A cetcápa alakja torpedó formájú. IGAZ HAMIS
4. Mindkét cápa húsevő. IGAZ HAMIS

Töltsd ki a táblázatot az olvasottak alapján!

BIKACÁPA		CETCÁPA
	legnagyobb példányának hossza	
	élőhelye	
	tápláléka	
	veszélyessége az emberre nézve	

Keresd meg a szöveg utolsó mondatában a két igét, és írd le a pontvonalra!

.....

.....

7. gyakorlat - Zenekarok és zenészek

Olvasd el a szöveget, majd válaszolj a kérdésekre. A helyes választ aláhúzással jelöld, ha szükséges, egynél több választ is megjelölhetsz.

A **szimfonikus zenekar** általában 30-60 zenészből áll, de létszámuk néha akár 90 is lehet. Legfontosabb jellemzője ennek a zenekartípusnak a vonós hangszerek szólamainak megsokszorozása: akárhány első hegedűs van is a zenekarban, rendszerint mindannyian azonos kottából játszanak; ugyanez vonatkozik a többi vonósszólamra, a második hegedűkre, a brácsákra, csellókra, nagybőgőkre. Ezek a vonós hangszerek mindig négyhúrosak. A zenekarban saját szólamuk kottájából játszó fúvósok - haronák, trombiták, fuvolák, oboák és kürtösök - is helyet kaphatnak. A szimfonikus zenekart karmester irányítja.

A **big band** a legnagyobb jazz-zenekar, általában 12-25 zenész játszik benne, szaxofonosok, trombitások, haronások és (a vonósok közül egyedül) a nagybőgős, aki azonban nem vonóval, hanem pengetve szólaltatja meg a hangszerét. A zenekar fontos tagja még a ritmushangszeren - rendszerint komplett dobfelszerelésen - játszó zenész is. A big bandben gyakoriak a szólók, de a zenészek alapvetően kottából játszanak.

A **mezőségi vonószenekek** hegedű-brácsa-bőgő felállásban zenélnek ötfős felállásban, amit a hegedű és a brácsa megkettőzésével hoznak létre. A zenészek nem használnak kottát, hallás után zenélnek. A két hegedű mindig ugyanazt a dallamot játssza, a brácsa az erdélyi zenekarokra jellemző háromhúros brácsa, melyen dallamot nem játszanak, kizárólag kísérőhangszerként alkalmazzák. A bőgős csak a hangszer legmélyebb húrján játszik a vonójával.

Kérdések és feladatok

a) Karesz és Emil szeretne valamelyik zenekarban játszani a fentiek közül. Karesz brácsázni tud, de a kottát nem ismeri, Emil pedig hegedűs, de ő jól olvas kottát. Melyik az a zenekar, ahol együtt is játszhatnak?

szimfonikus
big band
mezőségi
egyik sem

b) Emese és Bandi jól ismerik a kottát, Emese harsonázik, Bandi bőgős, de csak vonóval tud játszani a hangszerén. Melyik az a zenekar, ahol mindketten játszhatnak?

szimfonikus
big band
mezőségi
egyik sem

c) Palinak csak háromhúros brácsája van, viszont remek kottaolvasó. Beállhat-e valamelyik zenekarba? Ha igen, melyik az?

szimfonikus
big band
mezőségi
egyik sem

d) Melyik zenekarban játszhat Feri, aki a kottát is ismeri és hegedülni is tud?

szimfonikus
big band
mezőségi
egyik sem

e) Évi brácsás, és nagyon szeretne a fenti zenekarok közül olyanban játszani, ahol egyedül brácsázhat. Hová menjen, melyik zenekar jó neki?

szimfonikus
big band
mezőségi
egyik sem

f) Ottó bőgőn és harsonán is játszik, a kottát is jól ismeri, és a fentiek közül a legnagyobb létszámú zenekarban szeretne játszani. Megteheti?

igen - nem

g) Valinak egy háromhúros brácsája van, jól olvas kottát, de nem szeretne tízfősnél kisebb létszámú zenekarban muzsikálni. Melyik zenekar jó neki?

szimfonikus
big band
mezőségi
egyik sem

8. gyakorlat - Két levél

Olvasd el a leveleket, és oldd meg a feladatot!

Kedves András!

Nagyon izgalmasan telik a szünidőm, képzel, jelentkeztem a szomszéd városban lévő kis állatkertbe gondozónak, majdnem egész nyárra felvettek, csak sulikezdés előtt lesz egy szabad hetem. Tudod, mennyire szeretem az állatokat, legszívesebben minden percet velük tölténék. Hát, most végre azt csinálom. Reggel 8-ra jövök dolgozni, a főnököm, Karcsi bácsi nagyon jó fej, ilyenkor a kapuban vár. Ő 30 éve itt van már, él-hal minden állatért, rengeteget tanulhatok tőle. Először megetetjük és megitatjuk őket, utána kitakarítjuk a ketreceket, végül pedig jelentést teszünk az állatkert orvosának, Erzsi néninek, aki utánunk egy órával szokott megérkezni, és ő is régóta figyelemmel kíséri itt lakó kis védeneket. Délutánonként vele szoktam teázni, ha van egy kis szabadidőm. Kora este együtt megyünk haza mindannyian. El kell jönnöd ide egyszerűen, nagyon tetszene neked is!

Vigyázz magadra:
Gábor

Kedves Gábor!

Nagy örömmel olvastam a leveledet, bevallom, kicsit irigykedem is, tudod, mennyire odavagyok minden állatért, jó lenne ott lenni, szívesen dolgoznék én is ilyen helyen! Sajnos, én nem találtam ilyen izgalmas állást a szünidőre, egy pékségben vagyok kisegítő. Leginkább a polcok takarítását és a péksütemények válogatását bízzák rám. Hajnalban kelek, mert már 5-kor itt kell lennem, nagyon álmos vagyok ilyenkor, bár már kezdem megszokni. A főnököm, Gergely 4-kor már javában dagasztja a kenyereket. A délutánjaim viszont szabadok, olyankor biciklizem sokat, és nagyokat úszom a közeli tóban, ami nagyon kikapcsol, de sötétedésre mindig itthon vagyok, tudod, anyu milyen izgulós.... Egy hónapig leszek itt, utána, augusztus közepén szívesen meglátogatnálak. Addig is simogasd meg helyettem is az állatokat, kérlek!

Üdv:
András

Kérdések és feladatok

A levelek információi alapján mire igazak biztosan a levélírás idejében az alábbi megállapítások? Írd a betűjelet a megfelelő személy neve mellé!
Előfordulhat, hogy egy betűjelet több helyre is be kell írnod. Van egy olyan betűjel, amelyet nem kell sehová beírni.

- A) A levelek születésének idejében nyári szünete van.
- B) Nagyon szereti az állatokat.
- C) Délután nem dolgozik.
- D) Reggel 8-ra jár dolgozni.
- E) A legkorábban kezdi a munkát.
- F) Éjszaka sokat biciklizik.

a) András:

b) Gábor:

c) Karcsi bácsi:

d) Erzsi néni:

e) Gergely:

9. gyakorlat - A Sakkozó Török

Olvasd el az alábbi szöveget, majd oldd meg a feladatokat.

A Sakkozó Török, Kempelen Farkas legendás sakkozógépe volt a 18. század nagy szenzációja, automata, amelynek működését később azzal magyarázták, hogy egy ember volt benne elrejtve. A sakkautomatát Kempelen 1769-ben építette, s maga is inkább cirkuszi attrakcióként, semmint komoly mérnöki munkaként beszélt róla. Ugyanakkor az akkoriban divatos török ruhába öltöztetett, pipázó bábu mozgatója mégsem volt minden mérnöki lelemény nélkül: a pantográfra (rajz méretarányos átmásolására szolgáló, rudakból és csuklóból álló szerkezet) emlékeztető megoldás, amivel az asztalra bújó emberke a török mozgását irányíthatta, igen finom mozdulatok megtételére is képes volt.

A gépet Kempelen elsősorban azért készítette, hogy elkápráztassa vele Mária Terézia királynőt. A tudomány diadalaként ünnepezték a gép sakkpartikat játszott és nyert az emberi ellenfelek ellen, és végig tudta járni a huszár útját: a sakktáblán a huszár minden mezőt érintett vándorlása során, de mindegyiket csak egyszer. Első kihívója a feljegyzések szerint Cobenzl gróf volt. A gépről és titkáról ezután újságcikkek és tanulmányok százai születtek. Kempelen, aki komoly tudós volt, azzal hátrította el a gyanút, hogy a játszmák előtt elől és hátul is feltárta a gép mechanikáját az ajtókat kinyitva. Magáról a gépezetről Kempelen Farkas nem hagyott hátra feljegyzést, tényleges felépítését kevesen ismerhették.

A legnagyobb probléma, amit Kempelennek meg kellett oldania, az volt, hogy a rejtőzködő sakkozó miként értesül a sakkpartner lépéseiről. Ezt állítólag mágneses jelzővel oldotta meg a tudós, amely a sakkfigura tábláról való felvételét vagy lehelyezését viszonylag pontosan mutatta a bent rejtőzködőnek. Ennek követése azonban nem nélkülözhetette a sakkozó ismert és híres memóriáját, hiszen a lépést igen, de azt, hogy melyik sakkfiguráról van szó, már nem közvetíthette az amúgy elmés szerkezet.

Egy kevésbé ismert problémát is meg kellett oldania Kempelennek: hogyan lát a sötét odúban elbújtatott játékos? A villanyvilágításra még jó száz évet várni kellett, így egyszerű lámpást használt a feltaláló. Ennek füstjét azonban el kellett vezetnie, különben az "igazi" sakkozó hamar megfulladt volna. Ezért pipázott hát a török: a csupán látványosságnak, divatos elemnek tekintett pipa valójában arra szolgált, hogy a bent megbúvó lámpás füstjét ilyen módon lehessen kivezetni a szerkezetből.

A Török túlélte Kempelent, végigtúrázta Európát és Észak-Amerikát és szinte mindig nyert, hosszú útja során legyőzte többek közt Napóleont és Benjamin Franklint, míg 1854-ben Philadelphiában egy tűzvészben a gépezet megsemmisült, egyedül maga a sakktábla maradt meg, amit akkor épp nem együtt tároltak a Törökkel.

Kempelen számos más érdekes és ötletes találmányt is hagyott az utókorra: vakírógépet tervezett, korszerű bányászati eljárásokat fejlesztett ki, és elsőként alkalmazott gőzgépben forgattyút.

2007 áprilisában a budapesti Műcsarnokban kiállítást rendeztek munkásságáról, ahol a sakkozógépet rekonstruált másolatát is bemutatták.

Kérdések és feladatok

Igaz vagy hamis? Húzd alá a megfelelő szót az állítások után!

a) A Múcsarnokban 2007-ben bemutatott sakkozógépet Kempelen eredeti tervrajzai alapján rekonstruálták.

IGAZ - HAMIS

b) Kempelen nem tartotta komoly találmányának a Sakkozó Törököt.

IGAZ - HAMIS

c) 1854-ben Philadelphiában az egész szerkezet teljesen megsemmisült egy tűzvészben.

IGAZ - HAMIS

d) A betűjelek sorba rendezésével állítsd időrendbe az alábbi állításokat a történetnek megfelelően!

A) Philadelphiában tűzvész tör ki.

B) A Múcsarnokban kiállítást szentelnek Kempelennek.

C) A gépezet legyőzi Napóleont.

D) Kempelen megoldja a gépezet belső világításának problémáját.

E) Cobenzl gróf kihívja a Sakkozó Törököt egy sakkpartira.

.....

e) Mi az a **pantográf**? Karikázd be a legmegfelelőbb válasz betűjelét!

A) tervek méretarányos megrajzolására szolgáló, rudakból és csuklókból álló szerkezet

B) méretarányos rajzok szerkesztésére szolgáló, rudakból és csuklókból álló szerkezet

C) egy rajz méretarányos átmásolására szolgáló, rudakból és csuklókból álló szerkezet

D) rajzok méretarányos eredetijét megtervező, rudakból és csuklókból álló szerkezet

f) Hogyan kell végigjárni a huszár útját a sakktáblán?

.....

.....

g) Mit jelent az „**elkápráztat**” szó? Fogalmazd meg a saját szavaiddal.

.....

10. gyakorlat - Az első magyar repülő

Olvasd el a szöveget, majd oldd meg a feladatokat.

Az első magyar, aki repülőgéppel felszállt a levegőbe, Kutassy Ágoston volt, a Rákosmező fa hangárépületeinek első lakója és felavatója. 1909-ben Franciaországba ment, hogy a repülést közelebbről megismerje és pilótatanfolyamot végezzen, így ő lett az első magyar aviatikus, azaz pilóta. Mindenét pénzzé téve vásárolt egy Farman III. típusú biplánt (kétfedelű gép) az azonos nevű francia repülőgépgyártó cégtől, hogy a repülést Magyarországon bemutathassa. A hazaszállítással 1909. október 26-án Budapestre érkezett az első motoros repülőgép. Kísérleti repüléseket végzett a Rákosmezőn. A repülőgép gyenge motorja, nagy saját tömege és a homokos talaj miatt kísérletező munkáit kezdetben nem sok siker kísérte. Louis Blériot, a világhírű francia pilóta magyarországi bemutató repülését követően tovább folytatta repüléseit, és a kezdeti kudarcok után szép eredményeket ért el felújított gépével, melybe erősebb motort szereltek. Nevéhez fűződik az első hiteles repülés, amit magyar pilóta hajtott végre, és 1910. december 22-én pedig 10 méter magasságon 5 kilométeres körrepüléssel sikeres pilótavizsgát tett. 1910-ben Budapest kapta meg a VII. nagy nemzetközi repülőtalálkozó megrendezésének jogát; Európában ekkor 4000 magánrepülőgépet tartottak nyilván, Magyarországon csupán 18-at. Ezen a - korabeli kifejezéssel dzsemborinak nevezett - találkozón a magyar repülőélet színe-java ott volt.

Kutassy a repülést 1911-ben abbahagyta. Később változatos pályát futott be. Külföldön élt, rakétát szerkesztett, de a film világa és az audiovizuális kísérletek is érdekelték. Az 1920-as években részt vett Mihály Dénes televíziós kísérleteiben. Sírja a Kerepesi úti temetőben található.

Kérdések és feladatok

a) Mi okozta Kutassy kezdeti repülő kudarcait a rákosmezei repülőtéren? Három okot nevez meg.

.....

b) Mit jelentenek az alábbi szavak magyarul?

A) **biplán:**

B) **aviatikus:**

C) **dzsembori:**

c) Igaz vagy hamis az alábbi három állítás? Húzd alá a megfelelő szót.

Kutassy első repülőgépe gyenge volt a motorja.

IGAZ - HAMIS

Kutassy a sikeres pilótavizsgát Franciaországban tette le 1909-ben.

IGAZ - HAMIS

Louis Blériot repülőgépe erősebb motort kellett szerelni.

IGAZ - HAMIS

d) Mit tudunk meg az alábbi nevekről a szöveg alapján?

Blériot:

.....

Farman:

.....

e) Legfeljebb mennyi időt foglalkozott Kutassy Ágoston a repüléssel? Válaszodat részletesen indokold a szövegben található események alapján!

.....

.....

.....

11. gyakorlat - Hogyan kell ágyút önteni?

Olvasd el figyelmesen a szöveget, majd válaszolj a kérdésekre.

...Eközben beesteledett. Vacsorához ültek. Az asztalfőt Törökné foglalta el, az asztalvéget meg Bálint úr. A vendégek vacsora alatt kifaggatták a gyerekeket, hogy miből mit tudnak. Különösen a Bibliát meg a katekizmust kérdezték.

Török Bálint darabig csöndes mosolygással hallgatta a jámbor kérdéseket, aztán megrázta a fejét.

- Hát ti azt gondoljátok, hogy az én fiaim csak katekizmust tanulnak? Mondd el, Jancsi, hogyan szokás ágyút önteni!

- Hány mázsásat, édesapám?

- Száz mázsásat, aki arkangyalát!

- Száz mázsás ágyúnak - kezdte állva a fiú - kell kilencven mázsa réz meg tíz mázsa ólom, de szükség idején harangokból is lehet ágyút önteni, és akkor nem kell bele ólom. Mikor a matéria megvan, olyan mély gödröt ásunk, amekkorára az ágyút akarjuk csinálni. Legelőször is ragadós és tiszta agyagból rudat gyúratunk. Az agyagba csepűt keverünk, a közepébe meg vaspálcát szúrunk.

- Minek az a vaspálca? - kérdezte Bálint úr.

- Hogy az agyag megálljon, különben eldülne vagy elgörbülne.

Aztán, okos szemét az apjára függesztve, folytatta:

- Az agyagot keményre kell gyúrni, és össze kell keverni csepűvel. Néha két napig is gyúrnak szakadatlanul. Mikor az megvan, leállítják a gödör közepébe, és megmérégetik, hogy egyenesen álljon. Aztán az ágyúöntő külső borítékot csinál hasonlóképpen tisztított és meggyúrt agyagból, s fölépíti az agyagból való rúd körül gondosan. Ötújjnyi hézagok kell körös-körül maradnia, de ha bővében vagyunk a réznek, vastagabb is lehet az ágyú. Mikor ez is megvan, körülrakják az agyagot kővel és vastámasztókkal, oldalt meg két katlant megraknak tíz öl fával, és afölé rakják a rezet. Azután...

- Valamit kifelejtettél.

- Az ólmot - szólt közbe a kis Feri.

- Hiszen most akarom mondani - vágott vissza a fiú. - Az ólmot is beledarabolják.

Aztán éjjel-nappal tüzelnek, míg csak a réz olvadásnak nem indul.

- Azt se mondtad, hogy mekkora legyen a kemence - szólt ismét az öcsike.

- Hát nagy meg vastag. Tudhatja, akinek esze van.

A vendégek nevettek. Jancsi pedig durcásan leült.

- Megállj csak - morogta, az öccsére villantva a szemét -, majd számolunk!

- Hát jó - felelte az apa -, ha te nem tudod elmondani, majd elmondja az öcséd.

Mondd el, Ferike, ami még hiányzik.

- Mi hiányzik? - felelte vállat vonva a kisfiú. - Az ágyút, mikor kihűlt, kiveszik a földből.

- Az ám - szólt diadalmasan Jancsi -, hát a reszelés? Hát a simítás? Hát a három próbálövés?

Feri elvörösödött. És a két gyerek menten összeverekedik ott az asztalnál, ha a vendégek el nem kapják őket, hogy összecsókolgassák.

- Az a legjobb - szólt nevetve Török Bálint -, hogy a gyújtólyukról mind a ketten megfeledeztek...

(Gárdonyi Géza: Egri csillagok)

Kérdések és feladatok

a) Igazak-e az alábbi mondatok? Jelöld aláhúzással a mondatok után.

Ágyút önteni nem lehet ólom nélkül.	IGAZ - HAMIS
Török Ferinek Jancsi az öccse.	IGAZ - HAMIS
A kész ágyúval három próbálövést csinálnak.	IGAZ - HAMIS

b) Állapítsd meg az ágyúöntés egyes műveleteinek helyes sorrendjét. A munkafázisokat betűjelükkel a helyes sorrendben írd a pontvonalra.

- A) Az ágyúöntő agyagból külső borítékot csinál, és fölépíti a rúd körül.
- B) Reszelés, simítás, próbálövések.
- C) A réz olvadásának megindulásáig folyamatosan tüzelnek.
- D) Az agyagot körülrakják kővel és vastámasztókkal.
- E) Ragadós és tiszta agyagból rudat gyúratunk.

.....

c) Mit jelent a szövegben szereplő „**matéria**” szó? Húzd alá a helyes választ.

- A) puszkapor, robbanószer
- B) anyag, hozzávalók
- C) szerszámok, öntőforma

d) Értelmezd az alábbi versrészletet az olvasott szövegrészlet alapján. Mi az alapja a költő képzettársításának a versrészletben?

Siessetek csatába!
Isten tornyából szálljatok
A szegény föld sarába.
Segíts, harang, dörögni,
Nyelved így megmarad,
Most majd ágyú dörghi el
Imádságodat.

.....

e) Az alábbi szólások közül melyik felel meg a legpontosabban annak a mondatnak, hogy „*Majd számolunk!*” A helyes válasz betűjelét írd a pontvonalra..

- A) Ezért még lesz nemulass!
- B) Ne szólj szám, nem fáj fejem!
- C) Száz szónak is egy a vége.

.....

f) A szövegben szereplő „*kemence*” szónak egy régiesebb szinonímája is előfordul a szövegben. A szövegösszefüggések alapján melyik lehet ez a szó?

.....

12. gyakorlat - Az ördögös professzor

Olvasd el a szöveget, majd oldd meg a feladatokat.

Hatvani István professzor a kor egyik legfelkészültebb polihisztora volt, aki a tudományok különféle területein hallatta szavát. Működése Mária Terézia uralkodásának idejére esik, amikor a bécsi kormányzat megtiltotta a diákok külföldi tanulmányait, megvonták az anyagi támogatást, sőt a városoknak is megtiltották azt, de még az ősi szokás szerinti adománygyűjtés is tilos lett. A Debreceni Kollégium a mostoha körülmények ellenére szívósan munkálkodott a tudomány érdekében. Több kiemelkedő professzora mellett is nagyon jelentős volt Hatvani István majd négy évtizedes tevékenysége, mellyel hozzájárult a filozófiai, matematikai, fizikai, kémiai, teológiai oktatás színvonalának emeléséhez, és mint orvos is ismertté tette nevét. A fizikát még a 18. században nem tanították Magyarországon önálló tudományként, csak mint a filozófia egy részét. Így tanított Hatvani is. 1757-ben kelt önéletrajzából tudható, hogy előadott filozófiatörténetet, kozmológiát, fizikát, erkölcsöt és teológiát. A fizikán belül oktatott kémiát, növénytant, állattant, orvosi élettant, földrajzot, a teljes mechanikát és a csillagászat elemeit.

Debrecenben már Hatvani előtt is vásároltak szemléltető eszközöket, de ő vett először elektrotechnikai eszközöket. Kísérletei legendás hírnevet szereztek neki. A bemutatott jelenségek az újdonság erejével hatottak még a viszonylag tájékozott és felvilágosult közönség előtt is, hiszen korábban ilyeneket nem láthattak. Joggal állítható: Hatvani ámulatba ejtette hallgatóságát, egyúttal a legfrissebb tudományos eredményekkel ismertette meg őket. Ezek mellett különös előszeretettel tanulmányozta a csillagászatot. Az 1769 augusztusában feltűnt üstökös pályafutását a tudomány szempontjából szigorú szakértő figyelemmel kísérte, s észleleteinek eredményét a külföld legjelesebb tudományos folyóirataiban közrebocsátotta.

Azon ördögös mondáknak, amelyek Hatvani nevéhez kapcsolódnak, valódi történeti alapjuk igen kevés lehet. Az egész mondacsoportot Kazinczy Sámuel főorvos költötte debreceni diák korában; az sem lehetetlen, hogy a mondák legalább nagy részben a diáksereg örökifjú és tréfás kedélyéből, kifogyhatatlan leleményes fantáziájából veszik eredetüket. Hatvani ugyanis nálunk az első volt, aki a fizikát kísérletekkel adta elő; kitűnő kísérleteivel pedig annyira hatott a különben is eleven képzelődésű, kedélyes fiatalságra, hogy ezek készek voltak szeretett tanárukat mint misztikus alakot az utókor előtt is emlékezetessé tenni. A történetek annyira népszerűek voltak, hogy néhányukat Jókai Mór, Mikszáth Kálmán és Arany János is feldolgozta.

Kérdések és feladatok

a) Állapítsd meg, hogy az alábbi állítások igazak-e vagy hamisak. A helyes választ karikázd be.

A) Hatvani filozófiatörténetet, kozmológiát, fizikát és teológiát, földrajzot és csillagászatot is tanított. IGAZ - HAMIS

B) Debrecenben már Hatvani előtt is vásároltak elektrotechnikai szemléltető eszközöket. IGAZ - HAMIS

C) A Hatvaniról szóló legendákat Kazinczy Sámuel jegyezte le a korabeli diákok hiteles, történeti alapokat tartalmazó visszaemlékezései alapján. IGAZ - HAMIS

D) Hatvani professzor Jókai és Arany műveiben is megjelenik. IGAZ - HAMIS

b) Melyik magyar szóból származhat az „ördögös” kifejezés? Magyarázatot a vonalra írd.

.....

c) A szöveg alapján mit jelenthet a „polihisztor” szó? A helyes válasz betűjelét karikázd be.

- A) politikus, a királyi udvar befolyásos tagja
- B) sok mindenhez értő, mindenféle tudományágban járatos ember
- C) magasabb rangú orvos, aki a gyógyszerészethez is ért
- D) misztikus, hihetetlen képességű személy, akiről legendák szólnak

d) Magyarázd meg a saját szavaiddal az alábbi kifejezéseket.

utókor:

misztikus:

mostoha körülmények:

e) Hatvani milyen csillagászati megfigyelése jelent meg külföldi folyóiratokban?

.....

f) Milyen tantárgyak *nem* tartoztak a *fizika* témakörébe abban az időben? A megfelelő válasz betűjelét karikázd be!

- A) teológia
- B) állattan
- C) rajz
- D) kémia
- E) növénytan
- F) filozófiatörténet

13. gyakorlat - A babona

Olvasd el a szöveget, majd oldd meg a feladatokat.

Az én gyermekkoromban sokkal félelmesebb volt a világ, mint most. Mindenféle furcsa szerzet csavargott benne, akik különösen éjszakának idején követtek el sok garázdaságot. A padláson kísértetek zörögtek, a pincéből tüzes emberek kukucskáltak ki, a levegőben boszorkányok röpködtek söprűnyélen, a keresztúton garabonciás deákkal lehetett találkozni, s a temetőárokban lidércek öltögették lángnyelvüket. Ezek a tisztelt uraságok és asszonságok mind az ördöggel voltak cimboraságban, és sok gonosz gazságot műveltek. Megrontották a tehenet, hogy véres tejet adjon, elverették jégesővel a határt, ráültek az alvó emberek mellére, kicserélték a bölcsőben fekvő gyerekeket, megelevenítették a halottakat, emberi hangon beszéltették a kecskét, elapasztották a kútból a vizet stb. Még az volt a szerencse, hogy hébe-hóba tündérekkel is össze lehetett akadni, akik jókedvükben aranyat tüszentettek, és megajándékozták az embert vasfűvel, amivel minden zárat ki lehetett nyitni.

Hát hol vannak ezek most? Ott, ahol akkor! Sehol! Tanultabbak, okosabbak lettek az emberek, és ma már senki sem hisz sem a boszorkányokban és a kísértetekben, sem a tündérekben. Tudjuk, hogy ilyenek nincsenek, és nem is voltak soha. Csak a tudatlan, babonás emberek találták ki őket, és ijesztgették velük egymást a régi világban. Azzal is tisztában vagyunk, hogy ezek az ördögcimborák, akik csak az együgyű emberek képzeletében éltek, együttvéve sem tudtak olyan csodákat csinálni, mint pl. a mozi vagy a telefon, amelyeket mindenki természetes dolognak tart. Ma már a kisgyerek se fél a rossz szellemektől, mert az is tudja, hogy a róluk szóló történetek csak mesék, semmivel sem igazabbak, mint a Hófehérkéről és a hét törpéről szólók.

Van azonban ma is sok ember, aki komolyan hiszi, hogy a péntek szerencsétlen nap, és a "13" szerencsétlen szám. Az ilyen ember nem mer semmibe fogni pénteken, és világért se ülne le tizenharmadiknak egy asztalhoz, mert azt tartják, hogy ha tizenhárman ülnek egy asztalnál, azok közül valaki hamarosan meghal; márpedig ez ugyanolyan babonaság, mint a lidérc vagy a kísértet. A babonaság a józan ész megtévelyedése. A babonás ember nem gondolkodik, hanem képzelődik. Pedig ha gondolkodnék, akkor a józan eszével sok olyan dolognak a magyarázatára rájönne, amivel ok nélkül rémítgeti magát.

Kérdések és feladatok

a) Igaz vagy hamis? A szöveg segítségével dönts el, majd karikázd be a helyes választ.

Ha tizenhárman ülnek egy asztalnál, azok közül valaki hamarosan meghal.

IGAZ HAMIS

A babona szerint vasfűvel minden zárat ki lehet nyitni. IGAZ HAMIS

A babona szerint a lidércek a temetőárokban tanyáznak. IGAZ HAMIS

A babonás ember a képzelődéssel sok félelmetes dolognak a magyarázatára rájönne. IGAZ HAMIS

b) Egészítsd ki a szöveg alapján a táblázatot az egyes képzeletbeli lények tartózkodási helyét illetően.

HELY	LÉNY
.....	tüzes ember
padlás
.....	garabonciás diák
levegő

A szöveg alapján egészítsd ki a mondatokat. A felsorolt szavak közül írd a pontozott vonalra a megfelelőt.

c) A babona szerint a tündérek jókedvükben tudnak tüsszenteni.

- A) vasfüvet
- B) aranyat
- C) jégesőt

d) A babona szerint ha a tehenet megrontják, akkor tejet fog adni.

- A) kevesebb
- B) romlott
- C) véres

e) Keresd ki a szövegből az alábbi két meghatározáshoz illő szót, és írd le a pontozott vonalra.

Kisbabák ringatásra alkalmas, fából épített, rácsos fekvőhely.

.....

A józan ész megtévelyedése, ijesztő, kitalált lényekben való hit.

.....

14. gyakorlat - A Halley-üstökös

Olvasd el a szöveget, majd oldd meg a feladatokat.

Az üstökösök hosszú csóvájukkal, ami gyakran kivont kardra hasonlított, az elmúlt századokban szinte mindig halálra rémítették az embereket. Próféták próbálták kiolvasni birodalmak jövőjét a csóva alakjából, ügyes csalók árultak port az utcán "világvége ellen", hiszékeny polgárok ajándékozták el a teljes vagyonukat, hogy jóvátegyék számtalan bűnüket, papok dörögtek a szószéken az Isten Pallosáról - az emberek pedig rettegéssel lesték az eget.

Aztán elmúlt a babonák kora. Ma már csak azok néznek az égre üstököst keresve, akiknek nincs jobb dolguk az ilyesféle céltalan szemlélődésnél.

Mármost éppen ilyen ember volt Johann Georg Palitzsch, aki a XVIII. században elsőként pillantotta meg a Halley-üstököst, minden idők leghíresebb üstökösét. Ebben az időben a tudomány már elérte azt a szintet, hogy Edmond Halley, egy angol matematikus - aki melleleg Newton kortársa és barátja is volt - bejelentése, miszerint az általa megfigyelt 1682. évi rettegett üstökös hetvenhat év múlva visszatér, sokak számára többnek tűnt egyszerű jósolgatásnál, hiszen a kiváló matematikus ésszerű érvekkel is megtámogatta elméletét.

Ezért aztán hetvenhat év múlva a leghíresebb francia és angol csillagászok távcsöveik mögött kuporogva várták az üstököst az égbolt meghatározott helyén. Hagyjuk is őket nyugodtan ott leleskedni, és nézzük meg, mi történt ezidőtájt egy Drezda melletti faluban, Prohlisban, ahol egy Palitzsch nevezetű paraszt 1758 decemberének 25. napján - azaz karácsonykor - szintén az eget kémlelte.

Ez a Palitzsch egyszerű, bár az átlagnál módosabb földműves volt, ám vagyonát különös dolgokra fecsérelte: távcsövet vett, ritka facsemetékkal ültette be a kertjét, mértani és biológiai szakkönyveket rendelt Drezdából, és esténként a kertjében üldögélt, távcsövével nézegetve az eget. Amikor aztán egy éjjel megpillantott az égen egy halvány fényfoltot, bement a házába, kicipelte a teleszkópot, és hamarosan megállapította, hogy egy üstököst talált. Akkor még csak sejtette, de később megbizonyosodott felőle, hogy ez az üstökös bizony az, amelyiknek a visszatérését az angol Halley erre az évre jósolta.

A paraszt felfedezésének híre jó három hónapot késett, míg az üstökösök ügyében illetékes francia Messier-hez eljutott, aki csaknem egy teljes hónappal karácsony után vette észre Halley üstökösét, de nyilvánosságra hozni még ekkor sem merte, attól tartva, hogy a hír pánikot kelthet a polgárok között. Ám miután a tudósok már akkoriban is igen hiú férfiak voltak, a hónapokkal elkésett bejelentést követően mindannyian bizonygatni kezdték, hogy ők mennyivel korábban észlelték.

Szerencsére Palitzsch mindebből kimaradt - ő továbbra is prohlisi birtokán nézegette a csillagokat, nevelgette a növényeit és olvasgatta a könyveit. Tulajdonképpen semmi különöset nem tett, amivel bekerülhetett volna a világ nagy emberei közé; mindössze néhány héttel korábban vett észre valamit, amit aztán nem sokra rá már mindenki, aki felnézett az égre, különösebb erőfeszítés nélkül láthatott. Érdeme semmi nem volt benne, hiszen az üstökös visszatérését - ami az egésznek a lényege volt - Halley jósolta meg, nem pedig ő...

Kérdések és feladatok

a) Tedd időrendbe az eseményeket a szöveg alapján. A megfelelő események betűjeleit írd le a vonalra a helyes sorrendben.

A) A francia és angol csillagászok távcsöveik mögött kuporogva lesik az égen az üstököst.

B) Halley megfigyeli és tanulmányozza a róla elnevezett égitestet.

C) Messier bejelentése nyomán a csillagászok bizonygatni kezdik, hogy ők mennyivel korábban észlelték az üstököst.

D) Palitzsch teleszkópot vásárol magának.

b) Írd le az alábbi szavakat más szóval:

teleszkóp:

próféta:

c) Igaz vagy hamis? A megfelelő szót húzd alá a mondatok után.

Halley és Newton barátok voltak. IGAZ HAMIS

A visszatérő Halley-üstököst egy drezdai földműves vette észre először. IGAZ HAMIS

Palitzsch nem hozta nyilvánosságra felfedezését, nehogy pánikot keltsen vele. IGAZ HAMIS

d) A szöveg alapján válaszolj a kérdésekre. A megfelelő szót húzd alá a mondatok után.

Tudta-e Messier, amikor megpillantotta az üstököst, hogy Palitzsch azt már látta? IGEN NEM

Tudta-e Palitzsch, amikor megpillantotta az üstököst, hogy Halley azt már látta? IGEN NEM

e) Fogalmazd meg, miért nevezhették a középkori papok „Isten Pallosának” az üstököst.

.....

.....

.....

15. feladat - Kockajátékok

Olvasd el figyelmesen az alábbi két játékszabályt! Oldd meg a feladatokat a szöveg alapján!

BOGÁRJÁTÉK: Kockajáték tetszőleges számú játékos részére. Speciális „bogárkockával” játsszák, de akár egy hagyományos hatoldalú kockával is működik, ezeken kívül csak papír és ceruza kell hozzá. A feladat, hogy a játékosok egymást követően egy-egy dobással logikus sorrendet követve dobjanak maguknak egy teljes bogarat. A bogár testével kell indítani, erre lehet építeni hat lábat és a fejet; a fejre pedig, ha az is megvan, két csápot és két szemet. Akinek a bogár elsőként született meg hat lábbal, két szemmel és két csáppal, az nyer. Minden dobás egy testrészt ér, tehát lábból pl. hatot kell dobni a bogár befejezéséig.

A dobott testrészeket papíron rajzoljuk a bogárhoz. A kockára az alábbi képeket rajzoljuk rá: test, fej, láb, szem, csáp, és Joker!” – Joker dobásakor a játékos berajzolhat magának a bogarára egy hiányzó testrészt. Számozott kocka esetében a számokhoz egy kis külön táblázatban rendelhetjük hozzá a testrészeket, pl: 1: test, 2: fej, 3: láb, 4: csáp, 5: szem, 6: Joker!.

HATKOCKÁZÁS: A játék célja: megszabadulni az összes ponttól. Kezdekor minden játékosnak hat pontja van, mert ennyi kockával játszunk. Ez a pontszám változik aszerint, hogy a játékos egyesével dobva a kockákkal a már kidobottakkal megegyező értéket dob-e. Dobni egymás után, adott sorrendben kell. A játékos a dobás után az asztalon hagyja a kockát, kivéve, ha abból az értékből már van lent, illetve, ha egyest dob. Aki akar, egy dobás után folytathatja, amíg az asztalon tudja hagyni a kockáit, de az első dobás után bármikor meg is állhat. Ahány kockát lent hagyott, annyi pontot von le magától. A pontokat gyufaszálakkal jelöljük magunk előtt.

A pontok az alábbiak szerint módosulnak:

- Ha már van az asztalon a dobott értékkel kocka, a játékos mindkettőt felveszi, és ennek megfelelően két pontot kap, a köre pedig véget ér.
- Ha a játékos egyest dob, egy pontot levon, és a kocka is lekerül az asztalról, a kört pedig folytathatja, ha akarja.
- Minden játékos akkor fejezi be a dobást, amikor akarja, de egyet mindenképp kell dobnia.

A nyertes az, akinek először lesz a pontja nulla.

Kérdések és feladatok

a) Öcsi és Panka bogárjátékot játszana egymással, Sanyi, Lilla és Tomi pedig eközben hatkockázna. Bogárkockájuk nincs, csak hagyományos hatoldalúak. Ha egyszerre szeretnének játszani, hány kockára lesz szükségük?

.....
b) Dorka pontjai hatkockázás közben nullára csökkentek. Ő ennek örül, vagy szomorú miatta? A helyes választ húzd alá, és indokold is a pontvonalon.

ÖRÜL, mert

SZOMORÚ, mert

c) A leírás alapján állapítsd meg, melyik az a kettő a felsorolt tárgyak közül, amelyik egyik bemutatott játékhoz sem kell? A két tárgy nevét húzd alá.

ceruza, Joker-kártyalap, gyufaszálak, homokóra, papír, dobókocka

d) Igaz vagy hamis az alábbi három állítás? Húzd alá a helyes választ.

Bogárkocka nélkül nem lehet bogárjátékot játszani. IGAZ
HAMIS

A hatkockázásban érdemes egyest dobni. IGAZ
HAMIS

A hatkockázásban a játékosok egymás után dobnak. IGAZ
HAMIS

e) Mit jelent ebben a szövegben a „*kidobott*” kifejezés? Írd le a pontvonalra:

.....

f) Melyik szó felel meg a legjobban a vastagon szedett kifejezésnek. Húzd alá.

módosul - lecsökken, változik, lehetséges

speciális - értékes, eltérő, különleges

16. feladat - A három testvér

Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget! Oldd meg a feladatokat a szöveg alapján!

APA: (mérgesen keresi a három fiát) Hej, a kutyahétszázát! Hát hol bujkáltok, lusta zsványok?

NAGYORRÚ: Jól van, édesapám, itt vagyok, csak a pénzemet számolgattam éppen...

APA: No, arra van eszed, te zsugori! Hát a többi testvéred? Azok merre vannak?

NAGYORRÚ: Lapátfül öcsém a csalánosban volt, amikor utoljára láttam...

APA: A csalánosban? Mit művel az ott?

NAGYORRÚ: Alszik, édesapám. Úgy alszik, mint a bunda...

APA: No, ez ám a bölcs legény; hogy nem talált különb fészket magának...

NAGYORRÚ: Nem is keresett az. Jó volt ott neki, úgyis azt mondják, csalánba nem üt a mennykő, hát ott biztonságban van...

APA: És a másik, a bátyád? Az merre van?

NAGYORRÚ: No, azt nem láttam, de lefogadom egy marék ezüstpénzbe, hogy a kamra táján lesz. Ilyenkor ott szokott kacsasültről és baracklekvárról ábrándozni... hiszen tudja, édesapám, hogy ő a reggeli után rögtön ebédelne egészen a vacsoráig, amilyen falánk...

APA: Haj, meg vagyok én áldva ezzel a három szerencsétlennel! No, kerítsd elő őket, jöjjenek ide, mert beszédem van veletek!

NAGYORRÚ: (elmegy)

LAPÁTFÜL: (előbukkan) Keresett, édesapám? Mintha kiabálást hallottam volna, de meglehet, hogy csak álmodtam...

APA: Álmodtál, fiam... persze... No, hívd ide a bátyádat, Görbelábat, mert beszédem van veletek!

LAPÁTFÜL: Máris megyek, édesapám! (leül)

APA: A bátyádat, rest kölyök! Igyekezz! Valahol a kamra körül...

LAPÁTFÜL: A kamra körül. Értem. Akkor már megyek is. (ülve marad)

APA: (kicsit, vár, majd hirtelen, öklét rázva felkiált) Hogy az ördög cifrázza rojtosra a füledet, te kölök! Eredj a bátyád után, mert megbánod!

LAPÁTFÜL: (lassan feltápászkodik)

GÖRBELÁB: (közben belép) Keresett, édesapám?

LAPÁTFÜL: No, hát már is itt van... (visszaül)

APA: (Görbelábnak) Hej, meg vagyok én veletek áldva! Hol az öcséd?

GÖRBELÁB: (csodálkozva Lapátfülre mutat) Hát itt...

APA: Te, te... te gazfickó! Hát csak ez az egy öcséd van?

GÖRBELÁB: Nem, de a másik most nincs itt...

APA: Elég! Most azonnal megkeresitek az öcsédet! Te is (Lapátfülnek)!

LAPÁTFÜL: Nekem nincs is öcsém...

APA: Akkor te a bátyádat!

LAPÁTFÜL: Melyiket?

APA: (fenyegetően odalép hozzájuk) Elég volt! Vissza ne gyertek nélküle! A kutyateringettét a világnak!

Kérdések és feladatok

a) Állapítsd meg a megfelelő szó aláhúzásával a szöveg alapján, hogy az alábbi állítások közül melyik igaz, melyik hamis.

Lapátfüل csak álmodta a kiabálást.	IGAZ	HAMIS
Görbelábnak két öccse van.	IGAZ	HAMIS
Nagyorrú baracklekvárról ábrándozik.	IGAZ	HAMIS
Görbeláb és Nagyorrú nem találkoztak ebben a jelenetben.	IGAZ	HAMIS

b) Mit jelentenek az alábbi szavak. Írd a pontvonalra más szavakkal. Ha szükséges, több szóból álló kifejezést is írhatasz.

Zsivány:

Rest:

Feltápászkodik:

c) Milyen érzelmet fejez ki a szövegben az alábbi kifejezés? Válaszodat a pontvonalra írd.

„A kutyateringtét!”

d) Állapítsd meg a szövegrészlet alapján a három testvér életkor szerinti sorrendjét és jellemző tulajdonságaikat.

Nevek: *Lapátfüل, Nagyorrú, Görbeláb*
Tulajdonságok: *zsugori, falánk, lusta*

ÉLETKOR	NÉV	TULAJDONSÁG
<i>legfiatalabb</i>		
<i>középső</i>		
<i>legidősebb</i>		

e) Mit jelent az a szólás, hogy: „Csalánba nem üt a mennykő.” Válaszodat a pontvonalra írd.

.....
.....
.....

17. feladat - Sherlock Holmes

Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget! Oldd meg a feladatokat a szöveg alapján!

Bűnügyi szépirodalom (költészet, dráma, regény) az ókor óta létezik. A detektívregény mint sajátos külön műfaj 1841-ben vonult a szépirodalomba. Amerika legklasszikusabb költője, Edgar Poe találta ki és valósította meg a "Morgue utcai gyilkosság" című kisregényében. Ebben a regénytípusban a hangsúly a nyomozáson van. Az olvasó együtt játszik a nyomozóval - angolul detektívvel -, ők azok a személyek, akiknek mindig a megfigyelés és következtetés mesterének kell lenniük.

Poe kis remekműve hamarosan követőkre talált, az írók írták, kiadók igényelték, az olvasók világszerte vásárolták. Öt évvel ezután minálunk Jósika Miklós izgalmas bűnügyi regényt írt "Egy kétemeletes ház Pesten" címen, a század hatvanas éveinek közepén a francia Émile Gaborieau pedig kitalált egy detektívalakot, aki bravúrosan következtetve nyomozza ki logikai úton a tettest. Volt tehát már előzménye a műfajnak, amikor 1887-ben egy 28 éves angol orvos, Arthur Conan Doyle egy regényében megjelenítette a különös nyomozót, Sherlock Holmest. Azóta is ő a példaképe szinte minden regénybeli detektívnek. Nyomozótevékenysége a gyanúsíthatók körében rákényszeríti az olvasókat, hogy vele nyomozzanak, vele találgassanak, vele használják az eszközt, és versengjenek, ki jön előbb rá, ki is a tettes. A detektívregény tehát egyszerre szépirodalom és logikai játékos ennek a műfajnak a fő mestere Conan Doyle.

Ifjúkorától izgatottan kíváncsi, jó képzeletű tudósfélének indult. Egyetemistaként hol a filozófia, hol a jogtudomány, főleg a büntetőjog érdekelte, de azután egyre inkább a természettudományok felé fordult. Még gyakorló orvos volt, amikor megírta az első Sherlock Holmes-regényt. Ez 1887-ben jelent meg. A 28 éves író ezzel egyszerre híres és népszerű lett. Az olvasóközönség várta a következő kalandokat, a kiadók versengtek a Sherlock Holmes-regényekért és novelláért. 31 éves korában, 1890-ben aztán végképp hátat fordított a gyógyító mesterségnek, és kifogyhatatlan képzelettel írta a történeteket a mesterdetektív újabb bravúrjaival. Hamarosan valamennyit lefordították a legkülönbözőbb nyelvekre, sokan élő embernek gondolták Sherlock Holmest. Ez a szemléletesen megformált regényalak erényeivel és kifogásolható tulajdonságaival együtt nagyon is hihető lény volt. Magas, rideg, látszólag szórakozott ember, aki egy feladat előtt hirtelen lázasan gondolkodó, példátlanul logikus személyé frissült. Szinte látható férfi volt: szenvedélyes pipázó, zeneértő, vegyész, született játékos, aki rejtvényként fogja fel a bűneseteket: a bűnös felismerése jelenti számára a megfejtést. A nyomozás részleteit egy jó barát, doktor Watson révén ismerjük meg, aki az olvasók számára elmondja Holmes bűnügyi eseteit és a leleplezések logikai útját. Ezt az orvost Conan Doyle saját magáról mintázta, némileg saját paródiáját fogalmazta meg benne.

Az író közben azonban sikeres történelmi regényeket is írt, ezért abba akarta hagyni a detektívtörténeteket. Egyik regényében a híres detektívet életveszélyes kalandba küldte, ahol az eltűnt. De az olvasók és a kiadók felháborodtak, mert ezek a könyvek igen jövedelmezőek és kedveltek voltak. Ily módon a közönség keltette ismét életre Sherlock Holmest. A szerző tehát bevallotta, hogy tévedés volt a detektív halála, és folytatta a sorozatot. Külön szerencsénkre, mert a legizgalmasabb Sherlock Holmes-kalandokat még csak ezután írta meg.

Kérdések és feladatok

a. Igaz vagy hamis? Húzd alá az állítások utáni megfelelő szót.

Sherlock Holmes figuráját élő személyről mintázták.

IGAZ - HAMIS

Sherlock Holmes először 1890-ben jelent meg az irodalomban.

IGAZ - HAMIS

Conan Doyle a saját paródiáját is megfogalmazta Holmes alakjában.

IGAZ - HAMIS

b. A szöveg alapján állapítsd meg, mikor született Conan Doyle.

.....

c. Mit jelent a szövegben az alábbi kifejezés? Válaszodat a pontvonalra írd.

„szemléletesen megformált regényalak”

.....

.....

d. Keress a szövegben az alábbi feltételeknek megfelelő szavakat:

középfokú, mély hangrendű melléknév

magas hangrendű határozói igenév

e. Rakd helyes sorrendbe az alábbi írókat a szövegben szereplő detektívtörténeteik megírásának ideje alapján. A sorrendet betűjelek egymás után írásával jelöld.

A. Émile Gaborieau

B. Edgar Allan Poe

C. Conan Doyle

D. Jósika Miklós

f. Állapítsd meg az a fenti szövegből kiválasztott szavak pontos szófaját, és írd le a szó utáni pontvonalra.

magáról

példátlanul

lenniük

személylé

pipázó

sokan

18. feladat - Az eszperantó

Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget! Oldd meg a feladatokat a szöveg alapján!

Az eszperantó nemzetektől független, mindenki számára egyenjogú nyelvhasználatot biztosító, mesterséges, élő, semleges nemzetközi segédnyelv. A mesterséges nyelvek közül ezt beszélik a legszélesebb körben. A nyelv beszélői általában természetesnek tekintik, mert úgy változik, mint a természetes, élő nyelvek.

Az eszperantót aktívan vagy folyékonyan beszélők 500 000 és 25 000 000 fő közé becsülik Ugyanakkor térben igen elterjedt nyelv, mintegy 115 országban beszélik. Habár egyik ország sem fogadta el hivatalos nyelvnek, az eszperantó több országban is, így Magyarországon és Kínában is a hivatalos oktatás része. Használata különösen magas Európában, Kelet-Ázsiában és Dél-Amerikában. 2012-ben bekerült a Google Fordító által fordított nyelvek közé. Hazánkban a Magyarországi Eszperantó Szövetség felel a nyelv képviseléséért.

Az eszperantót használják utazáshoz, levelezéshez, nemzetközi találkozókhoz, művészeti rendezvényeken és tudományos kongresszusokon, tudományos vitákhoz. Van irodalma, zenéje, színháza, nyomtatott és internetes sajtója, készültek eszperantó nyelvű filmek, és vannak eszperantó rádió- és tévéadások is.

Kiterjedt irodalommal rendelkezik: a világirodalom jó részét lefordították már eszperantóra.

A magyar irodalomból eszperantóul olvasható többek közt A Pál utcai fiúk, a János vitéz, a Toldi, Az ember tragédiája, A kőszívű ember fiai, Fekete István Vukja, Rejtő Jenő közel harminc regénye, Petőfi Sándor és József Attila számos verse. Saját sajtója, rádiója, televíziója van, tehát fejlett kultúrnyelvnek tekinthető.

Kérdések és feladatok

a) Az alább felsoroltak közül melyik kettő nem igaz? Karikázd be a megfelelő állítások betűjelét!

- A) Az eszperantó több országban is hivatalos nyelvnek számít.
- B) Az eszperantót tudományos kongresszusokon hivatalosan még nem használhatják.
- C) Arany János Toldiját eszperantóra is lefordították már.
- D) Az eszperantó úgy változik, mint a természetes, élő nyelvek.

b) Húzd alá a megfelelő választ!

A) Bori csak magyarul és eszperantóul beszél. Tanulhat-e Kínában hivatalos oktatási intézményben addig is, amíg meg nem tanul kínaiul?

*Igen, mert eszperantó nyelven is tanulhat.
Nem, mert Kínában hivatalos oktatás nincs eszperantóul.*

B) Márk tud eszperantóul. Még 2010-ben kapott egy eszperantó nyelven írt e-mailt egy lánytól, aki ugyan nem tudott ezen a nyelven, de egy fordítóprogram segítségével mégis meg tudta írni a levelet Márknak.

*Persze, a Google Fordító erre pont alkalmas volt.
Egészen biztos, hogy ehhez valamilyen más programot használt.*

c) Egészítsd ki a mondatokat a szöveg információi alapján!

Rejtő Jenő regényei közül olvasható eszperantó nyelven is.

A nyelvek közül az eszperantót beszélik a legszélesebb körben.

Az eszperantónak van saját rádiója és televíziója is, tehát tekinthető.

19. feladat - Élet a viking hajókon

Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, és oldd meg a feladatokat a szöveg alapján!

Az első tengeri járművek valószínűleg az egyetlen fatörzsből könnyen elkészíthető bődöncsónakok voltak, majd megjelentek az evezővel és kormánylapáttal ellátott hajók. Később a járműveket igyekeztek erősíteni, hogy minél jobban ellenálljanak az időjárás viszontagságainak. Ám ezek a hajók még úgy épültek, hogy a gerincet még egy vastag palánk helyettesítette; az egyetlen fatörzsből kifaragott hajógerinc, ami jóval erősebbé tette a szerkezetet, csak a 8. században terjedt el.

A hajóépítés a vikingeknél eleinte közösségi munka volt, amelyben a család összes férfi tagja részt vett. Később, a városiasodás korában, már fizetett mesterek végezték ezt a munkát. A 4. században megjelent a szegek használata a hajóépítésben, később pedig a felfelé görbülő orr- és fartőke, amely jó hosszirányú stabilitást adott a hajónak. A vitorla a 2. században jelent meg, bár elterjedt csak a 7. századra vált, amikor már nem csak a kereskedőhajók használták.

A hajó fedélzetén kialakítottak külön helyeket az őrszemnek és a zászlótartónak, a fegyverládának és az előkelőknek, az evezősöknek és a közrendűeknek. A rövid hátsó fedélzeten tartózkodott a törzsfőnök és a kormányos.

A hajókat, mint a legbecsesebb tulajdont, óvták és rendszeresen karbantartották: minden évben kátrányozták, javították és különböző színűre festették. Szerették őket szépségükért és erejükért, büszkék voltak rájuk. Egy jó hajó birtoklása a vikingek szemében tekintélyt jelentett, s ezért igyekeztek minél nagyobb és szebb hajókat építeni.

Ezeken a nyitott, a természet játékainak kitett hajókon az élet nehéz és kemény volt. A főzésre a hajón nem volt lehetőség, ezért esténként a parton készítettek vacsorát. Folyókon előszeretettel foglaltak el ilyenkor kis szigeteket, ahol teljesen védve érezhették magukat. Előfordult, hogy a folyó két partján teljes létszámban felvonult az ellenséges sereg, de semmit nem tehettek a szigeten főzőcskéző viking harcosok ellen. Ilyenkor az egyszerű étel hatalmas, olykor 150 literes üstökben készült. A tengeren csak hideg élelem, szárított hal, sózott hús, kenyér, italként mézsör és tejsavó állt rendelkezésükre.

Vihar idején a vitorlát kissé összehúzták, kicserélték a régi köteleket, szükség esetén kivágták az árbocrudat. Ha semmi sem segített, a hajót engedték sodródni a viharral, csak a felfordulását igyekeztek megakadályozni. Végül, ha már nem tudták kikerülni a parti sziklákat, nekikormányozták a hajót a partnak, hogy legalább az életüket menthessék.

Kérdések és feladatok

Válaszolj a kérdésekre egy-egy szóval!

- a) A hajón ebben tartották a fegyvereket:
- b) A hajón a mézsör mellett ezt itták:
- c) A hajón mindenkinek meghatározott helye volt. Húzd alá, ki az, aki ezek alapján nem tartozott a hajósok közé.

*zászlótartó, evezősök, őrszem, kormányos,
előkelők, szakács, közrendűek, törzsfőnök*

d) Pótold a hiányzó részt egy szóval a mondatban!

Ha a hajósok a viharban nem tudták kikerülni a parti sziklákat, a hajót inkább a partnak, hogy megmenthessék az életüket.

e) Milyen tevékenységeket jelent ebben a szövegben a „karbantartás” kifejezés?

.....,,

f) Állítsd a hajóépítés fontos állomásait a megjelenésük alapján időrendi sorrendbe. A sorrendet számozással jelöld, a sorszámot a kifejezések utáni pontvonalra írd.

- egyetlen fatörzsből készült gerinc
- vitorla
- bödönhajó
- vastag palánk a gerinc helyén
- szegek
- felfelé görbülő orr- és fartóke

g) Írj **I** betűt az igaz, **H** betűt a hamis állítások előtt álló üres keretbe!

☐	A vikingek a hajójukon főztek.
☐	A kormányos és a törzsfőnök helye a hajón ugyanott volt.
☐	A viking hajók egyszínűek voltak.
☐	A hajóépítés a vikingeknél a városiasodás korában már közösségi munka volt.
☐	A vikingek nagyon megbecsülték a hajóikat.
☐	Vihar idején előfordult, hogy az árbocrudat is kivágták a hajón.

20. feladat - Baghó, a kellékes

Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, és oldd meg a feladatokat a szöveg alapján!

A halandó hajlamos azt hinni, hogy a színház az igazgatóból, a rendezőből, a színészből, s legföljebb a sűgőből áll. Nem tudja, mert nem láthatja, hogy a háttérben nyüzsgő különféle foglalkozású egyéb színházi alkalmazottak nélkül aligha volna előadás. És közülük is a legkevésbé a kellékes nélkül...

De ki is volt ez a kellékes? Hivatalosan ő felelt a színpadi kellékek beszerzéséről, kezeléséről, előkészítéséről és a színpadon való elhelyezésükről, ám Baghó, a legendás kellékes ennél sokkal több volt; a szakmájában úgy könyveli el őt a színháztörténet, mint ügyes, csalafinta embert, akinek a munkakörén túl is gyakran vette hasznát a színház. Róla szól az alábbi két anekdota:

Egyik nagyobb vidéki városunkban, ahol éppen új szálloda épült, ő keresett lakást a társulatnak. Megállt a portás előtt, és megkérdezte:

- Hogy egy szoba az első emeleten?
- Öt forint.
- Hát a másodikon?
- Négy forint.
- És a harmadikon?
- Ott csak három.

Baghó köszönt, és elindult kifelé a szállodából. A portás csalódottan szólt utána:

- Ejnye, Baghó úr, hát nem veszi ki a szobát?
- Nem. - feleli a kellékes
- De hát miért?
- Tudja, barátom, nem elég magas nekem ez a szálloda...

Fiatalkorában szerelmes volt a társulatból egy kóristanőbe, meg is kérte a kezét, de kosarat kapott. Tíz év múlva megint egy társulathoz kerültek. A derék hölgy, aki közben meghízott, megöregedett és megcsúnyult, egyenesen nekirontott Baghónak:

- Drága kellékes úr! Maga megkérte a kezemet.
- Meg, a múlt században.
- Én akkor kosarat adtam, de most meggondoltam magam...
- Én is! - felelte Baghó, és faképnél hagyta a nőt...

Kérdések és feladatok

a. Sorold fel a szöveg alapján NÉGY színházi foglalkozást!

1. 3.
2. 4.

b. Helyesírásunk melyik alapelve vonatkozik **Baghó** nevének leírt alakjára?

A(z)elve szerinti írásmód.

Válaszd el a **Baghó** nevet az összes lehetséges helyen:

c. A kellékes logikája alapján hány emelet magas szálloda lehetett volna a legmegfelelőbb a számára, és miért? Az emeletet számmal írd.

..... emelet magas, mert

d. Írd le ide azt a szövegben található kifejezést, amely arra utal, hogy a hölgy nem viszonzta Baghó szerelmét!

.....

e. Melyik igaz és melyik hamis a következő állítások közül? Húzd alá a megfelelőt!

- A másodikon olcsóbb volt a szoba, mint az elsőn.* (IGAZ - HAMIS)
A kóristanő később hozzáment volna Baghóhoz. (IGAZ - HAMIS)
Baghó egész életében szerelmes volt a kóristanőbe. (IGAZ - HAMIS)
Baghó nem volt színházi alkalmazott. (IGAZ - HAMIS)

f. Válaszd ki és húzd alá a **vastag** betűvel jelölt szó ellentétét az utána álló *dől*t *betűs* szavak közül.

halandó – *élő, hallatlan, halhatatlan, hallhatatlan, kelendő*

g. Mit jelent az **anekdota** kifejezés? A helyes meghatározás betűjét karikázd be.

- A. Híres írók másokról szóló humoros, kitalált története.
B. Ismert személyekről fennmaradt rövid, csattanós történet.
C. Kitalált személyekről szóló rövid történet.

h. Mit jelent az alábbi mondatban a „**derék**” szó?

A derék hölgy közben meghízott, megöregedett és megcsúnyult...

.....

21. feladat

Olvasd el figyelmesen a következő szöveget, majd oldd meg a feladatokat!

Buster Keaton, a mosolytalan kisember

A kansasi Piquában született Joseph Francis Keaton néven. Szülei artisták és illuzionisták voltak. A Buster becenevet munkatársától, Harry Houdinitól, a világhírű szabadulóművésztől kapta. Szülei produkcióiban már gyermekkorától kezdve szerepelt, öt éves korára képzett akrobata lett, és hamarosan ő vált a társulat védjegyévé. 1917-re a családi vállalkozás felbomlott, Buster pedig az év végén Kaliforniába került. Nagy odaadással kezdte tanulmányozni a filmezés mesterségét, és 1921-re a saját lábára állt. 1921-1928 között húsz rövidfilmben és tucatnyi nagyjátékfilmben szerepelt, melyeknek nagy részét maga rendezte. Ezek a filmek a mozi hőskorában születtek, némafilmek voltak, a vetítés alatt a vászon mellett egy zongorista kísérte a cselekményt, a párbeszédet feliratok mutatták be.

Ebben a periódusban születtek klasszikus művei, mint a *Navigátor* (1924), *A generális* (1927) és az *Ifjabb Gőzhajós Bill* (1928). Színészként 127 filmben játszott és 48 filmet rendezett.

Keaton a legmerészebb gegeket, azaz filmbeli poénokat is rezenéstelen arccal tudta előadni s ezzel közönségét a némafilmekben megnevettetni. Az volt a híre, hogy soha egyetlen filmkockán sem mosolygott, nem nevetett soha. Valóban nem mutatkozott derűsnek vagy vidámnak a filmjeiben, az összes filmjét végig kell nézni, hogy nagy ritkán mosolygáson kapjuk. A törékeny figura, látszólag egykedvű arckifejezéssel, fején rendszerint félrechapott szalmakalappal nem törődik a világgal, egy valóságos álmodozó, aki boldog naivitásban él. Az ellenséges emberekkel szemben nyugodt marad és hajmeresztő ötletekkel gyűri le az akadályokat. Keaton az örök ártatlanság, aki folyvást abszurd helyzetekben találja magát, de határtalan találékonyságának köszönhetően a legelképesztőbb helyzetekből is sértetlenül mászik ki. Ebben óriási jelentősége volt annak, hogy artistaként egészen valószínűtlenül ügyes mozgása volt, jellemző; hogy állítólag soha nem használt dublőrt, aki helyettesítette volna a veszélyes jelenetekben, mert mindegyiküknél ügyesebbnek tartotta magát, és ez így is volt. Filmjeit épp azért szerették, mert a közönség ezt a karaktert várta tőle, ezt tartotta szórakoztatónak.

A hangosfilm bevezetése vetett véget karrierjének. Charlie Chaplin, az örök rivális társszereplőnek hívta a Rivaldafény című filmben 1951-ben, ekkor a karrierje fellendült, anyagi helyzete javult. 1965-ben a csaknem hetvenéves Keaton meghívást kapott a Velencei Nemzetközi Filmfesztiválra, ahol zajos taps és ünneplés fogadta. Néhány hónappal később hunyt el rákban.

Feladatok:

a) Az olvasottak alapján, mit gondolsz, miért vetett véget Keaton karrierjének a hangosfilm? Írd a pontsorra!

.....
Megadtuk a szöveg két szavának a jelentését. Írd ki a szövegből a szómagyarázatok mellé a megfelelő idegen eredetű szót!

b) kisebb filmbeli poén:

c) a színészt veszélyes helyzetekben helyettesítő szereplő:

d) Állapítsd meg, hogy a szöveg alapján igazak vagy hamisak az alábbi állítások! A helyes választ karikázd be!

- 1. Buster Keton a művésznevét egy szabadulóművésztől kapta. IGAZ - HAMIS
- 2. A némafilmekben nem voltak párbeszéddek. IGAZ - HAMIS
- 3. Keatont a halála előtti években már teljesen elfeledték: IGAZ - HAMIS
- 4. Keaton a filmjeiben nem nevetett, nem is mosolygott soha: IGAZ - HAMIS
- 5. Keaton nem minden filmjét maga rendezte: IGAZ - HAMIS

e) Válaszd ki az alábbi magyarázatok közül, hogy mit jelent ez a kifejezés: „örök rivális”

- Aki valaki után mindig csak a második.
- Aki valakit mindig megelőz valamiben.
- Aki valakivel mindig versenyben van az elsőségért.
- Aki valakit szeretne megelőzni, de nincs elég pénze hozzá.

f) Fogalmazd meg az alábbi mondatot a saját szavaiddal:
„Folyvást abszurd helyzetekben találja magát.”

.....
.....
.....
.....

22. feladat

Olvasd el a szöveget, majd oldd meg a feladatot.

Egy képzeletbeli iskola számára elküldött turisztikai kiadványt láttok. Az iskolában öt különböző osztály részére kellene túrahelyszíneket találni, de minden osztály a saját elképzelése szerint szeretné megtervezni a kirándulását. Segíts nekik - találd meg számukra a megadott feltételek szerinti összes megfelelő helyet, de ne küldd őket oda, ahová nem mennének. A túraterveket az egyes helyszínek sorszámával jelöld az osztályok kívánságlistája után a pontvonalon.

1. EZERÉVES BÜKKFA

Ha hihetünk a legendának, ezt a fát, ha nem is ezer, de száztiz évvel ezelőtt ültette egy környékbeli földbirtokos-természetbúvár. Birtoka már rég elenyészett, a szántóföld közepén áll még ez a fa, amit a helyiek Ezeréves Fának neveznek.

2. MARCI BETYÁR FÁJA

A hagyomány szerint a betyár itt pihent meg, mikor a pandúrok üldözték - de igazság szerint ilyen nevű betyár nem is létezett.

3. KOCKAKŐ VÁRA

XIII. századi hegyi vár, azaz inkább csak torony romjai. Nevét a falazásához felhasznált faragott kövekről nyerte. Eredetileg Topoly vitéz várának nevezték a környék egy dúsgazdag lovagja után, aki ajándékba kapta Károly Róberttől.

4. KOPASZKILÁTÓ

Festői kilátás a Kopasz-csúcsról. Ez a terület eredetileg I. világháborús megfigyelőállás számára kiirtott erdőrészt volt, mely mára elsősorban természeti szépségével tűnik ki. A kilátó bejáratánál látható egy I. világháborús ágyú is.

5. CIBERE-SZIKLÁK

Czibere Arnold, meteorológus és miniszteri tanácsos (1854-1906) tiszteletére elnevezett sziklaalakzatok egy hegytetőn, melyek különleges növényzetére ő hívta fel a figyelmet korabeli folyóiratokban. A hely természetvédelmi ritkaság, a növényzet védelem alatt áll!

6. BETYÁRBARLANG

Ismeretlen eredetű néphagyomány szerint egy Laci nevű betyár barlangja volt, ahol pénzhamisítással is foglalkoztak. Az üreg délkeleti falán egy máig megfejtetlen, különleges és egyedi felirat olvasható.

7. ERDEI PIHENŐ

Bájos kis tisztás szalonnasütővel, padokkal. A közelben ered a Hajagos-forrás, a hely kedvelt pihenőhely, esőbeálló és játszótér is van.

8. MEREDÉK-SZIKLA

A sziklafal kedvelt gyakorlóhelye a környékbeli sziklamászóknak. Tetején kiépített, korláttal és emléktáblával ellátott pihenőhely valamint esőház fogadja a turistákat.

9. VÁRHEGYI KILÁTÓ

A Várhegyen álló római őrtorony maradványainak felhasználásával 1877-ben épült kilátó mára már építészettörténeti műemlék, annak ellenére, hogy egy sokkal régebbi műemlék részleges elpusztításával jött létre. A tornyot a Kánódi Önkormányzat a Széchenyi-terv keretében 2000-ben felújította.

10. KALAPMÚZEUM

Gerewich Kálmán ajándékozta Ormosd városának e gyűjtemény első darabjait, majd a múzeum Vidák Albert vezetésével az ország egyetlen kalapokat bemutató kiállítása lett, az ókor fejfedőitől egészen az úrutazások legénysége számára készült gyakorlósakokig.

11. HOLLÓSVÁR

Középkori síkföldi vár sáncai, melyek nagy területen látszanak. A környéken ásatást még nem végeztek, de valószínűleg avarok építhették. Kővár sosem állt rajta, legfeljebb földvár.

Feladatok:

a) A 6. b osztály a listán minden történelmi és műemlékeket bemutató helyszínre elmenne, de múzeumokat nem szeretne látogatni.

Hová mehetnek?

b) A 6. c osztályt csak a természeti kincsek érdeklik, viszont hegyet mászni nem tudnak, mert az osztályba mozgássérült tanulók is járnak.

Hová mehetnek?

c) A 7. a osztály tanulói szívesen másznak hegyet, de az osztályfőnökük nem szeretné őket természetvédelmi területre vinni.

Hová mehetnek?

d) A 7. b osztály erősen érdeklődik a helyi betyárlegendák iránt, és nagyon szeretnék közösen szalonnát sütni tábortűz mellett.

Hová mehetnek?

e) A 7. c osztály különleges természeti kincsek és növények, ritkaságok, érdekes kiállítások iránt érdeklődik.

Hová mehetnek?

23. feladat

Olvasd el az alábbi mesét, és oldd meg a feladatokat!

Szegény volt a molnár, annyira, hogy egyetlen szamarát is el kellett adnia. Volt neki egy fia, akivel elindultak a vásárba, s vitték a jószágot. Kímélték a csacsit, ezért lábainál fogva fölkötötték egy rúdra, a vállukra veszik, és mennek a teherrel a vásárba. Szembejön egy ember, s elkezd hahotázni:

- Hahaha! Ők viszik a szamarat! Nem is a csacsi hármuk közt a legszamarabb!

- Némi igazsága van a jó embernek - mondja a molnár. - Mégse járja, hogy mi izzadunk, ez meg itt a rúdon hintázzon.

Így aztán felült a fiú a szamárra, s csak úgy gyalogszerrel mendegélt utánuk a molnár.

- Nézd a szemtelen kölyköt! - szól egy szemközt jövő polgár - ott pöffeszkedik fönn a csacsiján, és hagyja, hogy gyalog kullogjon utánuk az apja!

- Így igaz - gondolja a fiú, elszégyelli magát, leszáll, és maga helyett az apját ülteti szamárra, ő pedig ballag utánuk. De bizony arra jár megint egy ember:

- Nem szégyell így bánni egy szegény gyerekkel! Maga a számaron uraskodik, a fia meg gyalogol, hogy holtra fárads!

- Igaz - szól az öreg, s hátraint fiának, hogy üljön föl mögéje. Így kocognak most már egy számaron ketten: a molnár meg a fia. Mennek egy darabot, mikor ismét jön valaki.

- Nézzétek! - kiáltja. - Szerencsétlen jószág! Hogy lehetnek ilyen gonosz, ostoba emberek maguk, hogy nem sajnálják, hiszen ott ülnek rajta ketten, és a súlyukkal betörik a hátát!

Leugrik a fiú, lesegíti apját, a csacsi vidáman ugrándozik. Hagyják, hadd élje világát, hadd szaladgáljon, legelésszen, míg ők fáradtan lépkednek utána az úton. Hanem ekkor újra jön egy ember.

- Szavamra! - kiáltja - úgy látszik, a világ a bolondját járja: úrrá lett a számar, magában poroszkál, s lohol a nyomában fiastul a molnár!

Erre már a molnárt elfogja a méreg, s így szól magában:

- Az is bolond, aki megfogad minden szóbeszédet! Nem érdekel ezután senki fecsegése. Mától nem adok, csak a magam eszére!

Feladatok:

a) A szöveg alapján állapítsd meg, hogy IGAZ vagy HAMIS az alábbi állítás!
Karikázd be a megfelelő választ!

- A molnár meg a fia eleinte megpróbálták mindenkire hallgatni. IGAZ - HAMIS
- A szembejövők rosszat akartak a molnárnak, mikor kinevették. IGAZ - HAMIS
- A molnár a végén megbánta, hogy elvitte eladni a szamarát. IGAZ - HAMIS

b) A történet egésze szempontjából melyik mondat jellemzi a legjobban a molnárt?
Karikázd be a megfelelő mondat számát!

- 1. A történet során a sok tanács után végül rájön, hogy hogyan menjenek tovább a szamárral.
- 2. A történet végén rájön, hogy az emberek úgyis mindenbe beleszólnak, ezért inkább nem is törődik velük.
- 3. A történet végén annyira mérges lesz, hogy már nem is érdekli, hogyan mennek tovább a szamárral.

c) Találsz -e a mese szereplői közt olyat, akire igaz, hogy *szemtelen*? A helyes állítást húzd alá.

- Igen, a molnárt.
- Igen, a molnár fiát.
- Igen, a szembejövő embereket.
- Igen, ebben a mesében mindenki az.
- Nem, ebben a mesében senki nem az.

d) Fogalmazd meg a saját szavaiddal, hogy pontosan miért lesz mérges a molnár a mese végén.

.....
.....
.....
.....

e) Mit jelent a mesében az alábbi kifejezés?

kullog:

24. feladat

Olvasd el a mesét, és oldd meg a feladatokat.

A négy barát

Réges-régen történt ez. Élt egyszer egy indiai faluban négy ember. Gyerekkoruk óta jó barátok voltak, jóban-rosszban összetartottak. Hárman közülük tanult tudósok voltak, de a negyediket együgyűnek tartották.

Egy nap összedugja a fejét a három bölcs. Azon tanakodnak, hogyan lehetne már végre valami hasznuk a nagy tudományukból. Ha itt ücsörögnek életük végéig a faluban, soha nem látják hasznát a sok tanulásnak. El is döntötték hamar, hogy világot látnak.

- Csak ezt az együgyűt ne vigyük magunkkal! - szolt az egyik. - Tudománya semmi, hogyan is szerezne vagyont tudás nélkül?

Válaszolt a másik:

- Ejnye, barátom! Nem szép dolog, hogy így beszélsz! Kiskorunk óta jóban-rosszban velünk tart, együtt játszottunk, nem hagyhatjuk itt. Ha nem is hoz majd hasznot senkinek, vigyük akkor is magunkkal!

Végül megegyeztek abban, hogy mind a négyen felkerekednek. Elindultak, és kis idő múlva elértek egy erdőbe. Letelepettek egy tisztáson. Egyszer csak valami állat csontvázat pillantják meg a fűben. Megvizsgálja az egyik, és mondja a többinek: oroszlán csontváza ez!

Hirtelen az jutott eszükbe, hogy épp megfelelő alkalom lenne gyakorolni és bemutatni tudományukat. Szól az egyik:

- Én bizony varázserőmmel össze tudom illeszteni ezeket a szétszórt csontokat, és talpra is tudom állítani a csontvázat!

Szól a másik:

- Varázserőmmel én bizony húst, bőrt és szórt fogok rájuk varázsolni!

Szól a harmadik:

- Ha mindezt megteszitek, én bizony életet lehelek ebbe az oroszlánba!

Több se kellett hozzá, nekiálltak mind a hárman, hogy ki-ki elvégezze a saját varázslatát. Mikor a harmadikon volt a sor, az együgyű negyedik megszólal:

- Nagy botorságra készültök! Ahogy feléled ez az oroszlán, megesz mindnyájunkat! Föl ne élesszétek!

Ahogy hallja a három bölcs a bolond beszédét, nagyot nevetnek.

- Csak nem a te okosságod fog minket megállítani, te szerencsétlen, ostoba fickó?

Válaszol az együgyű:

- Akkor hát csak egy pillanatot várjatok, míg felmászom erre a fára! - és már fenn is volt egy fa legtetején.

Az oroszlán meg, ahogy feléledt a három tudós varázslatától, nagy bömbölésben tört ki, rájuk rontott, és azon nyomban felfalta őket, aztán elszaladt. Mikor már jó messze járt, az együgyű negyedik lemászott a fáról, megsiratta barátait, és elindult vissza a falujába.

- Hiába van tudományod, ha józan eszed nincs, nem érsz el semmit. - gondolta magában szomorúan.

Feladatok:

Döntsd el a szöveg alapján, hogy igaz vagy hamis az állítás! Karikázd be a helyes választ!

- a) Az oroszlán bosszút állt azon, aki nem akarta feltámasztani. IGAZ - HAMIS
b) A három bölcs mindig egytértett mindenben. IGAZ - HAMIS

Párosítsd a mesében szereplő kifejezéseket a jelentésük betűjelével! Figyelj, mert csak négy kifejezéshez találsz párt! A betűjelek mellé írd a megfelelő sorszámot!

botorság	világot lát	felkerekedik	együgyű
c)	d)	e)	f)

1. LESKELŐDIK
2. GONOSZSÁG
3. BUTA
4. VÁNDOROL
5. OSTOBA CSELEKEDET
6. ELINDUL VALAHOVÁ
7. KERESGÉL VALAMIT
8. FÉLREVEZETŐ

Melyik szó teszi igazzá ebben a mesében a mondatot a szöveg alapján? Húzd alá a helyes választ!

- g) *Hiába van* **varázserőd,**
pénzed, *ha nincs józan eszed, semmit nem érsz el.*
tudományod,

h) Állítsd időrendi sorrendbe a szöveg alapján a következő mondatokat! Írd a megfelelő sorszámokat a mondatok elé!

..... A csontváz ott fekszik a fűben.

..... A bölcsök a varázserejükkel dicsekszenek.

..... Az együgyű barátot egyikük nem akarja útitársnak.

..... Az együgyű barát tiltakozik.

..... Az együgyű barát egyedül marad.

..... A három bölcs összedugja a fejét.

25. feladat

Olvasd el a szöveget, és válaszold meg a kérdéseket!

Volt két koma, akik mindig együtt járogattak mindenfelé. Csak hát egyikük sem arról volt híres, hogy kétszer állt volna sorba, mikor az észet osztogatták. Magyarán mondva bizony erősen együgyűek voltak szegények.

Egyszer elhatározták, hogy vacsorára pecsenyét esznek. Vettek a mészárosnál egy nagy darab húst, szépen hazavitték és megsütötték, lett is belőle három kilónyi illatos, finom pecsenye. Már épp nekiláttak volna az evésnek, mikor megszólal az egyik koma:

- Ej, koma, koma! Hát a borról meg megfeledkeztünk!

- Meg ám! - mérgelődik a másik koma is. - Nosza, menjünk a kocsmárhoz, mert az már szent igaz, hogy egy kevés borocska is kell ahhoz, hogy jobban csússzon a finom pecsenye...

Letették hát a sült húst a pincébe egy tálra, letakarták egy kendővel, s elmentek a kocsmába borért. Mire megjöttek, és nagy vidáman - mert már hazafelé is borozgattak egy keveset - asztalhoz akartak ülni, keresik a tálat, meg is találják, de bizony a pecsenye eltűnt róla.

- Hova lehetett? - töprenkedett az egyik koma.

- Hova? Ugyan, hova? - visszhangozta a másik. Ahogy ilyenformán a fejüket törték, egyszeribe szép kényelmesen elősompolygott a macska.

- Az ette meg! - mutatott rá az egyik koma. - Látom a lomha járásán.

- Hiszen ezt könnyen megtudhatjuk - mondta a másik koma. - a pecsenye épp három kiló volt, hát megmérjük a macskát, aztán kiderül, megette-e.

- Csakugyan okos ember kend - szólott az első koma, így aztán fülön fogták a macskát és megmérték. Amikor pedig megnézték a mérleget, hát láss csodát, a macska éppen három kilót nyomott.

- No - szólalt meg az egyik koma megnyugodva, - a pecsenye hát megvolna.

- Meg - hagyta rá a másik koma, - de hol a macska?

a) A szöveg alapján állapítsd meg, hogy IGAZ vagy HAMIS az alábbi állítás!
Karikázd
be a megfelelő választ!

Kiderül, hogy a macska megette az egész pecsenyét.	IGAZ - HAMIS
A macska gyanús volt a két komának.	IGAZ - HAMIS
A két koma a mézárósnál vette a sült húst.	IGAZ - HAMIS

b) Szófaját tekintve melyik a kakukktojás az alábbi szavak közül? Húzd alá.

három, kevés, együgyű, kétszer

Mi a szófaja a kakukktojásnak?

c) Tedd időrendi sorrendbe a mese eseményeit! Írd be az adott esemény betűjelét a megfelelő szám mellé! Kezdd a legelső eseménnyel!

1. ____
2. ____
3. ____
4. ____

- A) A macska előkerül.
- B) Kiderül, hogy a pecsenye eltűnt a tálról.
- C) A két koma kortyolgat a borból.
- D) Az egyik koma megoldást javasol a probléma megoldására. C, B, A, D

d) Keress egy-egy rokon értelmű kifejezést az alábbi három szóra, és írd le őket az eredeti szó mellé.

- 1) Nosza!
- 2) töprenkedett
- 3) csakugyan

e) Fogalmazd meg röviden, miért érezzük humorosnak ezt a történetet.

.....
.....

MEGOLDÁSOK

A bevezető gyakorlat megoldásai:

- a) 7
- b) IGEN
- c) kosár
- d) 1 (csak én, hiszen a többiek szembe jöttek)

1. gyakorlat megoldásai:

- a) ketten: a Király és Aliz
- b) H, I, H, I
- c) „cseles módon meggyőztem”, „trükkös módon meggyőztem” stb., illetve „helyesnek érzett válasz”, „jó megoldásnak érzett válasz”, „válasz, amit el tudunk fogadni” stb. Minden, tartalmában hasonló, helyes megoldás elfogadható.
- d) „Mert rájött, hogy mégis tévedett.”, „Mert mégsem gondolkozott helyesen.” stb., A teljesen jó megoldásnak azt is tartalmaznia kell, hogy a Király „saját maga előtt szégyelli magát.” stb. Hibás a válasz, ha tartalmaz olyasmit, hogy a Király és Dingidungi a valóságban vagy ébren folytatták le ezt a vitát.

2. gyakorlat megoldásai:

- a) 2018-ban
- b) Máté
- c) egyéni étrend, meleg rongyokba csavarták, állatorvos, itatták (bármelyik három elfogadható)
- d) fejlődik, felnő, megnő, növekszik stb...
- e) 12-szer
- f) H, I, I

3. gyakorlat megoldásai:

- a) C
- b) I, I, H
- c) B

4. gyakorlat megoldásai:

- a) I, I, H, H
- b) C)
- c) B)
- d) C)

5. gyakorlat megoldásai:

- a) H, I, I
- b) gubbaszt, kuporog...
- c) C, A, D, B
- d) pamutzokni

6. gyakorlat megoldásai:

- a) H, I, H, I
- b) (Csak mértékegységgel együtt adott válasz fogadható el!)

BIKACÁPA		CETCÁPA
4 méter	legnagyobb pld. hossza	19 méter
sekély víz/folyótorkolatok kevésbé sós vize/partközeli vizek	élőhelye	a trópusi óceánok nyílt vizei
halak, kisebb cápák	tápláléka	apró állatok
a harmadik legveszedelmesebb cápafaj	veszélyesség	nem jelent komolyabb veszélyt az emberre

- c) hagyja, vitessék

7. gyakorlat megoldásai:

- a) mezőségi
- b) szimfonikus
- c) mezőségi
- d) szimfonikus, mezőségi
- e) egyik sem
- f) igen
- g) egyik sem

8. gyakorlat megoldásai:

- a) András: A, B, C,
- b) Gábor: A, B, D
- c) Karcsi bácsi: B, D
- d) Erzsébet néni: B,
- e) Gergely: E
- Nem kell sehová beírni: F)

9. gyakorlat megoldásai:

- a) H
- b) I
- c) H
- d) D, E, C, A, B
- e) C

f) *A sakktáblán a huszár minden mezőt érintsen vándorlása során, de mindegyiket csak egyszer.* Más, a tartalmat érthetően idéző válasz is elfogadható. A „minden mező érintése”, illetve a „csak egyszer érintheti” tartalmi elemek nem hiányozhatnak.

g) *csodálatra késztet, meglepetést okoz, elismerést vált ki* stb... Más hasonló, helyes definíció, esetleg szinoníma is elfogadható.

10. gyakorlat megoldásai:

a) *„A repülőgép gyenge motorja, nagy saját tömege és a homokos talaj miatt...”*

Más, értelmileg megegyező válasz is elfogadható.

b) *„kétfedelű repülőgép”, „pilóta”, „nemzetközi repülőtalálkozó”*

c) I, H, H

d) *„világhírű francia pilóta”, „francia repülőgépgyártó cég”*

e) *„Legfeljebb 3 év”, „Szűk 3 év”, „2-3 év”* stb... A szövegben szereplő 1909-es dátum, mikor Franciaországban elkezdte a repülést tanulni, és a befejezés 1911-es dátuma közötti időszak.

11. gyakorlat megoldásai:

a) H, H, I.

b) E, A, D, C, B.

c) B).

d) *„Harangból is lehet ágyút önteni”* - minden válasz, ami erre utal, elfogadható.

e) A.

f) *„katlan”*.

12. gyakorlat megoldásai:

a) I, H, H, I

b) *„ördögi, ördöggel cimboráló...”* A válasz csak akkor fogadható el, ha az „ördög” szó szerepel benne.

c) B)

d) utókor: *„az utánunk következő generációk, akik a utánunk születnek... stb.”*

misztikus: *„varázslatos, sejtelmes, titokzatos, fantasztikus... stb.”*

mostoha körülmények: *„rossz, nehéz, nem megfelelő körülmények...”*

e) *„Az 1769 augusztusában feltűnt üstökös vizsgálata”*

f) A), C), F)

13. gyakorlat megoldásai:

- a) H, I, I, H
b)

HELY

pince

padlás

keresztút

levegő

LÉNY

tüzes ember

kísértet

garabonciás diák

boszorkány

- c) B)
d) C)
e) bölcső, babona

14. gyakorlat megoldásai:

- a) B, D, A, C
b) távcső, jós vagy jövőmondó
c) I, H, H
d) N, I.
e) „Mert egy kardhoz hasonlított, a pallos pedig kardot jelent...” Minden hasonló megoldás, ami felismeri a „pallos” szót és társítja hozzá a hasonlatot, elfogadható.

15. gyakorlat megoldásai:

- a) 7 (6+1) - 1 pont
b) ÖRÜL, mert ezzel ő nyert.
c) Joker-kártyalap, homokóra
d) HAMIS, IGAZ, IGAZ
e) „a kockadobással már meghatározott”, vagy „az asztalon látható, kockával dobott” - Rossz válasz: „kidob” = a 'szemétbe tesz', 'szükségtelennek ítéel’...
f) változik, különleges

16. gyakorlat megoldásai:

- a) H, I, H, I
b)

Zsivány: útonálló, rabló, bűnöző stb...

Rest: lusta, kényelmes stb...

Feltápászkodik: lassan feláll stb...

- c) harag, bosszankodás stb...
d)

ÉLETKOR	NÉV	TULAJDONSÁG
legfiatalabb	Lapátfül	lusta
középső	Nagyorrú	zsugori
legidősebb	Görbeláb	falánk

- e) 'Értéktelen dolognak nem esik baja.', 'Rossz pénz nem vész el.' stb...

17. gyakorlat megoldásai:

- a. *H, H, H*
- b. 1859
- c. *„sokatmondóan, kifejezően, jól elképzelhetően megírt, megalkotott, kitalált regénybeli szereplő.”*
- d. *„újabb”, „következtetve”*
- e. *B, D, A, C*
- f. *visszaható névmás, melléknév, főnévi igenév, köznév (főnév), (folyamatos) melléknévi igenév, (határozatlan) számnév*

18. gyakorlat megoldásai:

- a) Hamisak: A, B
- b) Aláhúzva:
 - A) *Igen, mert eszperantó nyelven is tanulhat.*
 - B) *Egészen biztos, hogy ehhez valamilyen más programot kellett használnia.*
- c) (közel) harminc, mesterséges, (fejlett) kultúrnyelvnek

19. gyakorlat megoldásai:

- a) fegyverláda
- b) tejsavó
- c) Aláhúzva: szakács
- d) vezették, kormányozták. Más hasonló jelentésű szó is elfogadható ha T3, múlt idejű, tárgyas ragozású alakban szerepel.
- e) kátrányozták, javígtatták, (különböző színűre) festették – a szavak más alakban is elfogadhatók
- f) 6, 3, 1, 2, 4, 5
- g) H, I, H, H, I, I

20. gyakorlat megoldásai:

- a) *igazgató, rendező, színész, sűgő, kórista(nő), kellékes*
- b) *A hagyomány elve szerinti írásmód. Ba-ghó*
- c) *6 emelet magas, mert akkor a legfelső emeleten ingyen lett volna a szoba.*
- d. *kosarat kapott*
- e. *I, I, H, H*
- f. *halhatatlan (A hallhatatlan szó aláhúzása súlyos hiba!)*
- g. *B (Ismert személyekről fennmaradt rövid, csattanós történet.)*
- h. *jóraló, becsületes, rendes* (Más hasonló jelentés is elfogadható. Súlyos hiba, ha a válasz a meghízással, a testrésszel való közvetlen szemantikai kapcsolatra utal.)

21. gyakorlat megoldásai:

- a) *Mert elsősorban artista volt, a mozgásával és az arcjátékával lett híres.*
Más, de értelmezésében helyes megoldás is elfogadható.
- b) *geg*
- c) *dublőr*
- d) *I, H, H, H, I*
- e) *Aki valakivel mindig versenyben van az elsőségért.*
- f) *Aki rendszeresen/állandóan furcsa/valószínűtlen helyzetbe kerül/csöppen...*
Más, de értelmezésében helyes megoldás is elfogadható.

22. gyakorlat megoldásai:

- a) 3, 4, 9, 11
- b) 1, 2, 7
- c) 3, 4, 8, 9
- d) 2, 6, 7
- e) 5, 6, 10

23. gyakorlat megoldásai:

- a) I, H, H
- b) 2
- c) Igen, a szembejövő embereket.
- d) *Mert rájön, hogy úgysem tud mindenkinek megfelelni / mindig lesz valaki, aki beleszól a dolgába / mindenki máshogy látja a dolgot / az az ő dolguk, hogy hogyan mennek a vásárba a számárral... stb.*
- e) *lassan megy, nehezen megy...*

A d) és e) feladatoknál minden tartalmilag jó válasz elfogadható.

24. gyakorlat megoldásai:

- a) H
- b) H
- c) 5
- d) 4
- e) 6
- f) 3
- g) tudományod
- h) 3-4-2-5-6-1

25. gyakorlat megoldásai:

- a) H, I, H
- b) *együgyű, melléknév*
- c) C, B, A, D
- d)
 - 1) *Rajta! Gyerünk!*
 - 2) *gondolkodott, elmélkedett, törte a fejét, agyalt, (A töpreng itt nem fogadható el.)*
 - 3) *valóban, tényleg*
- e) Fogalmazd meg röviden, miért érezzük humorosnak ezt a történetet.
Mert a macska attól nem tűnt el, hogy ő is pont három kiló(, mint a hús).
Mert a méréssel nem találták meg a húst, csak azt hitték, és a macska ettől még nem tűnt el.

Mert rosszul okoskodtak, és ettől nevetségessé váltak.

Fontos valamilyen alapvető szinten annak a felismerése, hogy a két koma rossz módszert választ, és emiatt a valóságot kérdőjelezi meg.